

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Α' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140 — ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1981 | ΑΡΙΘ. 13-14

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Φώτης Κόντογλου. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, 'Ακαδημαϊκού - 'Ομοτ. Καθηγητού Πανεπιστημίου 'Αθηνών, 'Αποστολικοί Πατέρες, 'Ιγνατίου 'Αντιοχείας 'Επιστολαί, Β' Μαγνησιεύσιν 'Ιγνάτιος. — 'Αλήθειες με λίγα λόγια. — Β. Ρ ι α μ π ο υ σ ί ν κ σ υ, 'Η πόλη του Χριστού. — 'Αρχιμ. Τιμ ο θ. 'Ελευθερίου, Μιά ιστορική επέτειος (381 - 1981). — Ε ύ α γ γ έ λ ο υ Δ. Θεοδώρου, Πρυτάνεως του Παν(μίου) 'Αθηνών, Βυζαντινές επιδράσεις στη γυναικεία διακονία της Δύσεως. — 'Ι ω. Φ ο υ ν τ ο ύ λ η, Καθηγητού Παν(μίου) Θεσσαλονίκης, 'Απαντήσεις σέ λειτουργικές, κανονικές και άλλες απορίες. — Β α σ. Μ ο υ σ τ ά κ η, Τρεις βιβλικοί παιδαγωγοί. — «'Αγιοι 'Ιερεις». Μ η τ ρ ο π. Γ ρ ε β ε ν ώ ν Σ ε ρ γ ί ο υ, Κωνσταντίνος Οικονόμος ό έξ Οικονόμων. — Προσέχετε αδελφοί μου. — Π ρ ε σ β. 'Α ν τ ω ν ί ο υ 'Α λ ε β ι ζ ο π ο ύ λ ο υ, Προσηλυτισμός: ή «άνη λαιρεία» τών χιλιαστών. — 'Ι. Μ. Χ α τ ξ η φ ώ τ η, 'Η 'Ελληνορθόδοξη Παράδοση, οί φορείς και οί εκφράσεις της. — Κ ω ν. Ρ. 'Α θ α ν α σ ι ά δ ο υ, Τήν παρακαταθήκη φύλαξον. — 'Ε π ί κ α ι ρ α. — Ε ύ α γ γ έ λ ο υ Π. Λ έ κ κ ο υ, Μιά τίμια όμολογία. — Ειδήσεις.

Εκ του Τυπογραφείου της 'Αποστολικής Διακονίας, 'Ιασιού 1 — 'Αθήναι 140. Προϊστ. Τυπογραφείου 'Ιωάννης Μιχαήλ. 'Αναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

«Όσο περνάει ό καιρός, τόσο συνειδητοποιείται εύρύτερα τώ μέγεθος τής προσφοράς και ή πολυμέρεια του Φώτη Κόντογλου. Βλέπουμε λ.χ. ότι δέν ήταν μόνο ένας λαμπρός άγιογράφος, αλλά κι ένας από τους πατέρες τής νεοελληνικής ζωγραφικής, με προσωπικό έργο σημαντικό... Διαπιστώνομε ότι ήταν ένας δυναμικός πεζογράφος με βαθύτατη έλληνική συνείδηση. "Ανθρωπος άγνός, άνεπιτήδευτος, με τήν ταπεινώσινη που χαρίζει τώ γνήσιο όρθόδοξο βίωμα...».

ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Μη ζητάς την τελειότητα στις ανθρώπινες ἀρετές. Γιατί τέλειος σ' αὐτὲς δὲν θρίσκεται. Ἡ τελειότητα εἶναι κρυμμένη στὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ.

★

Κάθε ἀγαθὸ προέρχεται ἀπὸ τὴ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου. Ἀλλὰ δὲν τὸ καταλαβαίνουν αὐτὸ οἱ ἀχάριστοι, οἱ ἀγνώμονες καὶ οἱ ὀκνηροί.

★

Ἡ καταλαλιά τῶν ἀνθρώπων προξενεῖ θλίψη στὴν καρδιά, ἀλλὰ γίνεται αἰτία νὰ ἐξαγνισθῇ ἐκεῖνος ποὺ τὴν ὑπομένει.

★

Πολλοὶ ἀντέταξαν πολλὰ γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὰ δεινὰ ποὺ ἐρχόντουσαν ἐναντίον τους. Ἀλλὰ χωρὶς προσευχὴ καὶ μετάνοια, κανεὶς δὲν ξέφυγε καμιά συμφορά.

★

Ὅταν κάνεις κάποια καλὴ πράξη, νὰ θυμηθῇς ἐκεῖνον ποὺ εἶπε ὅτι «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν».

★

Ἡ βέβαιη πίστη εἶναι πύργος ἰσχυρὸς. Καὶ ὁ Χριστὸς γίνεται τὰ πάντα σ' αὐτὸν ποὺ πιστεύει.

★

Χωρὶς μνήμη Θεοῦ, γνώση ἀληθινὴ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Γιατὶ χωρὶς τὴν πρώτη ἢ δευτέρα εἶναι νόθα.

★

Ἐκεῖνος ποὺ μισεῖ τὸν ἑλεγχὸ εἶναι προσκολλημένος στὸ πάθος τοῦ μετ' ἐλέλημά του. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ θέλει τὸν ἑλεγχὸ φανερώνει ὅτι παρασύρεται σ' αὐτὸ ἄθελά του.

★

Φωτιά ποὺ καίει εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ ὅσο περισσότερο περιορίσης τὴν ὕλη ποὺ τὴν τρέφει, τόσο περισσότερο σβήνεται. Καὶ ὅσο περισσότερη ὕλη τῆς ρίξης τόσο περισσότερη θ' ἀνάψῃ.

(Μάρκος ὁ ἀσκητής)

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Β'. ΜΑΓΝΗΣΙΕΥΣΙΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

Τοῦ κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

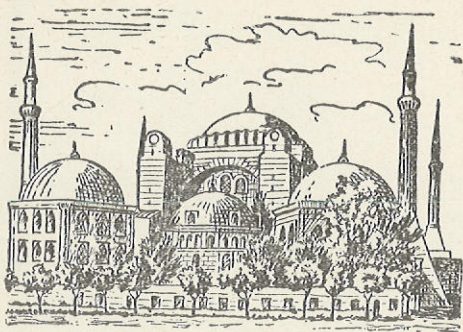
Ἀκαδημαϊκοῦ

Ὁμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

II. Σ χ ό λ ι α

V, 1. Τὸ ὅλον κεφ. ἐμφανίζει δις τὸ «ἀνακόλουθον» σχῆμα. Καὶ εἰς τὰς δύο παραγράφους παραλείπεται ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἡγουμένου. Πδλ. Ἐφ. 1,3 καὶ ὅσα ἀνωτέρω περὶ «ἀνακολούθου» πρὸς διακαιολογίαν ἐλέχθησαν. — «τ ε λ ο ς»: λαμβάνεται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ σκοποῦ, τοῦ τέρατος καὶ τῆς ἐκδόσεως. Παρὰ τοῖς ἐκκλησι. συγγραφεῦσι προτιμᾶται ὁ ὅρος «τ ε λ ι κ ὸ ς - ὦ ς», π.χ. Κλήμ. Ἀλ., Στρωμ. (M. 8,1072C) Ὁριγ. M. 17,113C: «ὁρος Κυρίου τὸ τελικὸν ἀγαθόν». Διον. Ἀρεοπ. M. 3,704A. 705D: «ἀρχὴ πάντων τὸ καλόν, ὡς ποιητικὸν αἷτιον... καὶ πέρας πάντων καὶ ἀγαπητόν, ὡς τελικὸν αἷτιον». Προκ. Γαζ. M. 87,169C: «αἰτιατοῦ γὰρ κρεῖττον τὸ αἷτιον, ὡς καὶ τοῦ Σαδδάτου ὁ ἄνθρωπος, φησὶν ὁ Σωτήρ. Αἷτιον δὲ οὐ ποιητικὸν ὡς Θεὸς ὁ ἀνὴρ, ἀλλ' ὡς τελικὸν ὧν περ καὶ γέγονεν» (δηλ. ὁ Ἀδάμ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν Εὐάν). Πδλ. σχετικῶς καὶ Ὁριγ. M. 11,88A: «ἐγώ... ἐδουλόμην καταχρησασθαι σε τελικῶς μὲν εἰς Χριστιανισμόν, ποιητικῶς δέ». — Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν λοιπὸν τοῦ τέλους, τοῦ σκοποῦ, λαμβάνεται καὶ παρὰ τοῦ Ἰγν. ὁ ὅρος, ὅταν ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὁ δ ο ὦ τῆς «ζωῆς» καὶ τοῦ «θανάτου». Ὡς πρὸς τὴν συμβολικὴν ἔννοιαν τῶν «δ ὦ ο ὁ δ ὦ ν» τῆς ζωῆς, ἀξιόλογον εἶναι τὸ τῆς Διδαχ. 1,1: «ἑδοὶ δύο εἰσί, μία τῆς ζωῆς καὶ μία τοῦ θανάτου». Βαρν. 18,1 «τοῦ φ ω τ ὸ ς καὶ τοῦ σ κ ὸ τ ο υ ς». Πλείονα χωρὶα παρὰ Πλ. — «ὁ τε θ ἄ ν α τ ο ς καὶ ἡ ζ ω ῆ»: Ὁ Μεθόδιος Ὀλύμπου, Συμπ. M. 18,60-72A, λέγει: «δύο γὰρ τὰ εἰς ἄκρον ἀλλήλοις ἐναντία, ζωὴ καὶ θάνατος... ἰσότης μὲν γάρ ἐστιν ἡ ζωὴ, ἀνισότης δὲ ἡ φθορά». Ἀφθονα χωρὶα ἐν Πλ ἐν σ. 593) 6. Αὐτόθι σ. 611) 13 καὶ περὶ «θανάτου». Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ χωρίον τοῦ Διον. Ἀρεοπ. M. 3,404B: «θάναντός ἐστιν ἐφ' ἡμῶν οὐ τῆς οὐσίας ἀνυπαρξία κατὰ τὸ δόξαν ἑτέροις, ἀλλ' ἡ τῶν ἡνωμένων διὰ κρίσις». — Ἐκαστος εἰς τὸν ἴ δ ι ο ν τ ὀ π ο ν μέλλει χωρεῖν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 130 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Του Β. Ριαμπουσίνσκυ

“Όπως σχεδόν επί δέκα αιώνας, ή Κωνσταντινούπολις εξακολουθεί και τώρα να είναι μία από τας πρωτευούσας της άχανους εκείνης πνευματικής αυτοκρατορίας, της αυτοκρατορίας του όρθοδόξου πνεύματος, ή όποία έκτείνεται από την Μεσόγειον έως τον Άρκτικόν Ωκεανόν και από την Άδριατικήν έως τόν Ειρηνικόν, ακόμη δε και πέραν της Άλάσκας εις την Άμερικην, αυτής της αυτοκρατορίας που δεν λογαριάζει σύνορα, πολιτικά καθεστῶτα, θαλάσσας, όρη, έρήμους. Και ή Κωνσταντινούπολις, με την βοήθειαν του Θεού, συνέβαλεν ισχυρώς εις τόν σχηματισμόν αυτής της αυτοκρατορίας. Μεταξύ όλων των κέντρων της Όρθοδοξίας, ή Κωνσταντινούπολις κατέστη συν τῷ χρόνῳ τό σημείον εκείνο όπου πρό παντός ήνθησαν ή ιερὰ τέχνη και έπιστήμη: αἱ εἰκόνες, τό λειτουργικόν ἄσμα, αἱ βιβλιοθήκαι. Εἰς σὺνδενα ἄλλον τόπον της χριστιανικῆς οἰκουμένης, ὡς φαίνεται, δὲν ἐτελοῦντο αἱ ἱερὰ ἀκολουθίαι με τόσην ἐπισημότητα και ὡραιότητα ὅσον εις τὴν περιβλεπτον ἐκκλησίαν της τοῦ Θεοῦ Σοφίας εις τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ ῥῶσσοι χρονογράφοι διηγοῦνται ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ πρίγκιπος Βλαδμήρου των ὁποίων ἔργον ἦτο ή συγκριτική μελέτη ὅλων των θρησκείων, ἔλεγον ὅτι παραστάντες εις μίαν ἀκολουθίαν εις τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, δὲν ἐγνώριζον ἂν εὗρισκοντο εις τὸν οὐρανὸν ἢ ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ ἀσύγκριτοι θησαυροὶ τῆς ὀρθοδόξου πατερικῆς γραμματείας ποὺ εἶχαν

συναχθῇ εις τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατέστησαν εὐκόλῳ εις τοὺς βουλγάρους ἄρχοντας και εις ἄλλους Σλαῶνους τὴν μετάφρασιν των Πατέρων εις τὴν σλαβονικὴν γλῶσσαν. Ἀκόμη και μετὰ τὴν πτώσιν της Κωνσταντινουπόλεως ῥῶσσοι γραφεῖς μετέβαιναν εις τὴν Πόλιν διὰ ν' ἀντιγράψουν πατερικά κείμενα. Ὅσον ἀφορᾷ εις τὴν τέχνην της εἰκονογραφίας, ή ἀκμή της κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, 60 ἢ 70 ἔτη πρὸ της Ἀλώσεως, κινεῖ τὸν θαυμασμόν των εἰδημόνων.

Ὑφίστανται τὰ ἔχνη της Θείας Προνοίας εις ἓνα γεγονός, τό ὁποῖον καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι ἴσως σπουδαιότατον, ἀλλὰ τό ὁποῖον προσλαμβάνει, ὅταν τό σκεφθῶμεν, μίαν ἰδιαιτέραν σημασίαν' πρόκειται περὶ της προσφάτου ἀνακαλύψεως της νοπογραφίας, ή ὁποία παριστάνει τὴν εις Ἀδὸν κάθοδον τοῦ Κυρίου και ή ὁποία εὗρεθῇ εις τὸν ναὸν τοῦ Καρχιεῖ Τζαμί. Ἡ νοπογραφία αὐτὴ ἀνάγεται εις τὸν ΙΔ' αἰῶνα και εἶναι ἔργον ἀπαρμιλλοῦ πνευματικοῦ κάλλους. Ἐνας ἀπὸ τοὺς τελευταίους μεγάλους διδασκάλους της ἱερᾶς τέχνης, ὁ ἁγιογράφος Θεοφάνης ὁ ἐπιλεγόμενος Ἑλλην, ὁ πῆρξε, καθὼς λέγεται, ὁ διδάσκαλος τοῦ μεγάλου ῥώσσου εἰκονογράφου Ἀγίου Ἀνδρέου Ροῦβλεφ († 1427 περίπου).

Ἀλλ' ή Κωνσταντινούπολις δὲν ἦτο μόνον τό σπουδαιότερον σκευοφυλάκιον των ἱερῶν ἔργων τέχνης,

σκέψεως και ἐπιστήμης. Ἦτο ἐπίσης και τό μέγα ταμεῖον της θύραθεν ἑλληνικῆς σοφίας και λογοτεχνίας. Ἀρκετὰ πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀλωσιν ἦτο εὐκόλῳ νὰ προῖδῃ κανεῖς τὴν θλιβεράν τύχην ποὺ ἀνέμενε τὴν Πόλιν, ή ὁποία θὰ ἄφηνεν εις τὴν οἰκουμένην μίαν διπλὴν κληρονομίαν' τὴν θύραθεν κληρονομίαν ὑπὸ τὴν μορφήν ἑλληνικῶν χειρογράφων και τὴν ἱερὰν κληρονομίαν ὑπὸ τὴν μορφήν της πατερικῆς γραμματείας, της πρωτοτύπου και της μετεφρασμένης εις τὴν σλαβονικὴν, ὡς ἐπίσης και ὑπὸ τὴν μορφήν των εἰκόνων και των ὀρθοδόξων παραδόσεων. Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ή Δύσις και ή Ρωσσία διεμοιράσθησαν αὐτοὺς τοὺς θησαυροὺς. Ἡ Δύσις ἔλαβε τό θύραθεν μέρος ή Ρωσσία τό ἱερόν. Ἡ Δύσις ἐνδιεφέρεθῃ κυρίως διὰ τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου. Βεβαίως, ὁ ἀνθρώπινος λόγος εἶναι τι τό μεγαλειώδες, ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον ὕψηλά θεία δημιουργήματα. Ἀλλ' εἶναι δημιούργημα. Καὶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερον ἀπὸ αὐτό εἶναι ή ἄκτιστος Σοφία τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἔχει, λοιπόν, σημασίαν ἂν ή Ἀγία Σοφία μετεβλήθῃ εις τζαμί ή εις μουσεῖον. Καὶ οἱ λίθοι ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι κατεσκευασμένη κηρύττουν εις ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς, ὅτι ή Κωνσταντινούπολις εἶναι ή πόλις της τοῦ Θεοῦ Σοφίας, μία ἀπὸ τὰς πλέον σπουδαίας πόλεις της πνευματικῆς ἐπικρατείας της Όρθοδοξίας, ἐπικρατείας ή ὁποία δὲν γνωρίζει σύνορα.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

15νθήμερη Ἐφημερίδα της Ἀποστολικῆς Διακονίας. Εἶναι τό πνευματικό, μαχητικό ὄργανο τοῦ κάθε χριστιανοῦ. Πληροφορεῖ, ἐνημερώνει και κατατοπίζει τό λαὸ πάνω σ' ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικά, πνευματικά και θρησκευτικά ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Κυκλοφορεῖ τὴν 1η και 16 κάθε μήνα. Ἐτησία συνδρομὴ 200 δρχ. Καθῆκον των ἐφημερίων εἶναι ή ἐγγραφὴ συνδρομητῶν.

Μία ιστορική 'Επέτειος (381 - 1981)*

'Επέτειον, ἐξαιρετικῆς σημασίας, διὰ τὴν πνευματικὴν οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν, ἐορτάζει καὶ πανηγυρίζει σήμερον, Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πατέρων, εὐσεβεῖς ἀδελφοί μου, ἡ Παγκόσμιος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία: 'Εορτάζει, σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσει, τὴν 1600 ἐπέτειον τῆς Πρώτης ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικῆς Συνόδου τοῦ 381.

Μετὰ τὴν Πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῆς Νικαίας (325), ποὺ κατεδίκασε τὰς Ἀρειανικὰς κακοδοξίας, περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁρθοδόξως ἀπεφάνθη, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Κύριος καὶ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, Φῶς ἐκ Φωτός, Θεὸς Ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ Ἀληθινοῦ, γεννηθεὶς, οὐ ποιηθεὶς, Ὁμοούσιος τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος τοῦ 381, συμπληροῦσα τὸ Κείμενον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, διεκήρυξε τὴν ὁρθόδοξον περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Διδασκαλίαν.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἶπεν, εἶναι τὸ Τρίτον Πρόσωπον τῆς Ἀγίας, Ὁμοουσίου καὶ Ἀδιαίρετου Τριάδος, ἴσον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, τῆς αὐτῆς Θείας Οὐσίας, Πρόσωπον Κύριον καὶ Ζωοποιόν ποῦ, τὴν ἀρχὴν ἔχον καὶ Αὐτὸ εἰς τὸν Πατέρα, σὺν Πατρί καὶ Υἱῷ συμπροσκυνεῖται καὶ συνδοξάζεται, καί, ὅτι ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ὄντος καὶ Αὐτοῦ μόνης Αἰτίας, καθ' ὅσον Αὐτὸς αἰδίως γεννᾷ τὸν Υἱόν καὶ ἐκπορεύει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Τὴν Διδασκαλίαν αὐτὴν ἀπεδέχθη σύμπας ὁ ἀρχαῖος Χριστιανικὸς Κόσμος καὶ προσεπάθησε νὰ διαφυλάξῃ ἀνόθευτον καὶ ἀναλλοίωτον.

Ὅμως, παρὰ τὰς προσπάθειας ταύτας τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, περὶ τὸν ὄγδοον αἰῶνα, ἤρχισε νὰ ἐμφανίζεται εἰς τὸν Δυτικὸν Χριστιανικὸν Κόσμον καὶ νὰ καθιεροῦται σιγὰ - σιγὰ ἡ κακοδοξία, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ.

Ἡ διδασκαλία αὕτη, εἰσαχθεῖσα καὶ εἰς τὸ Κείμενον τοῦ Συμβόλου, τῆς Πίστεως, ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, προεκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν τῶν Ὁρθόδοξων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, καθ' ὅσον, εἰς τὴν ἀπλήν καὶ αἰδίως ὑπάρχουσαν Θεῖαν Οὐσίαν, εἰσήγαγεν αὕτη δύο ἀρχὰς καὶ δύο αἰτίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπορεύετο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἐὰν ὑπῆρχεν ἐν σύστημα Δυναρχίας

εἰς τὸ Ἀπόλυτον Θεῖον Ὄν, τὸν Θεόν, ποῦ εἶναι ἡ Ἀρχὴ καὶ ἡ Αἰτία τῶν πάντων.

Αὐτὸ ἀπέτελεσεν αἰτίαν θαθείας κρίσεως εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἀνατολικοῦ Χριστιανικοῦ Κόσμου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Μεγάλου Σχίσματος, ποῦ ἔλαβε χώραν ὁριστικῶς τὸ 1054, μετὰ τὴν αὐθαίρετον καὶ ξένην πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης, παραδόσεως καὶ Διδασκαλίας, ἀπαίτησιν, τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ρώμης, νὰ ἐπιβάλλουν Πρωτεῖον Ἐξουσίας ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἀναγκάζοντες τὸ τοιοῦτον Πρωτεῖον εἰς δοθὲν τάχα παρὰ τοῦ Κυρίου εἰς τὸν Ἀγιώτατον Ἀπόστολον Πέτρον προνόμιον κυριαρχίας ἐπὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων.

Εἶναι γνωστὰ τὰ δεινὰ καὶ ὀλέθρια ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν κακοδοξιών.

Ἐσχίσθη τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας εἰς δύο καὶ οἱ πρῶν ἀδελφοί, κληθέντες «ἰνα ἐν ὧσιν», χωρίσθηκαν, μισήθηκαν, ἀναθεματίσθηκαν ἀμοibaίως καὶ χριστιανικώτατα! Καὶ χωρισμένοι πλέον ἐτράβηξαν, ὁ μὲν ἕνας τὸν δρόμον τῆς παντοκρατορίας καὶ τῆς κοσμικῆς δόξης, ὁ δὲ ἄλλος τὸν δρόμον τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς κατὰ τὸ γνήσιον Πατερικὸν καὶ Ἀγιογραφικὸν πνεῦμα ὁρθόδοξου βιωματικῆς ἐνασχέσεως καὶ οἰκοδομῆς στοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ποῦ εἶναι ἡ Ἀγία Αὐτοῦ Ἐκκλησία.

Καὶ ταῦτα πάντα ἐπετράπησαν, παρὰ τοῦ Ἀγιωτάτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἤρχισε νὰ ἐμφανίζεται, χάρις καὶ πάλιν εἰς τὴν Θεῖαν Χάριν, ἀμυδρῶς μὲν στὴν ἀρχή, ἐντονώτερον δὲ βραδύτερον καὶ καθαρότερον σήμερον ζωηρὰ ἡ ἐπιθυμία ἐπιστροφῆς στοῦ πνεύματος καὶ τὴν ζωὴν τῆς Ὁρθόδοξου Παραδόσεως καὶ Διδασκαλίας, καὶ ἤδη, νέοι ἐλπιδοφόροι ὀρίζοντες διανοίγονται στὸν προσανατολισμὸ τῶν σκέψεων καὶ διαθέσεων τῶν ὑπευθύνων Ταγῶν τῆς Δυτικῆς κυρίως Ἐκκλησίας.

Ἐὰν σήμερον ὁ ἐορτασμὸς τῆς 1600ῆς ἐπετείου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου τοῦ 381, μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναβαπτισθῶμεν εἰς τὸ γνήσιον Ὁρθόδοξον πνεῦμα καὶ νὰ ἐδραιώσωμεν τὴν πίστιν μας εἰς ὅσα οἱ Πατέρες μας διεφύλαξαν ἀνόθευτα καὶ ἀπαράχαράκτως ἀναλλοίωτα μᾶς παρέδωσαν, περιχαρὰς ἡμᾶς, ὡς εἰς Νέαν Κιβωτόν, διὰ τὸν ὅλον κόσμον καὶ μένοντες τὸ ἄλως τῆς γῆς καὶ τὸ μικρὸν θαυματουργὸν φῶμα, ἡ σημερινὴ ἐπέτειος ἀποκτὰ ἰδιαίτερον νόημα καὶ ἴσως ἀποτελέσει σταθμὸν

στὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον, ἤδη, ἡ Α.Α. ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Ἰωάννης Παῦλος ὁ Β', διὰ τῆς ἀπὸ 25 Μαρτίου ἐ.ε. Ἐπιστολῆς του πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καλῶν τοὺς εἰς Ρώμην, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, διὰ νὰ ἐορτάσουν τὸ γεγονός, διακηρύσσει, διὰ πρώτην φορὰν, ἀπὸ χιλιῶν καὶ πλέον ἐτῶν, ἐπισήμως καὶ ἀπεριφράστως, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διευτύπως ἀκριβῶς καὶ ὁρθοδόξως τὴν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν δόλοκληρον τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καλεῖται νὰ ἐορτάσῃ καὶ πανηγυρικῶς νὰ διακηρύξῃ, πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι εἴμεθα ἰδιαίτερος εὐτυχὴς διὰ τὴν διακήρυξιν αὐτὴν τοῦ Ἀγιωτάτου Πατριάρχου καὶ Πάπα Ρώμης Ἰωάννου Παύλου τοῦ Β', διότι δικαιούται ἡ Ὁρθοδοξία, ἐπισήμως. Διότι ἀγῶνες μίας χιλιετηρίδος στέφονται ὑπὸ ἐπιτυχίας. Διότι ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα, θεμελιωδέστερα καὶ βασιμώτερα ἐμπόδια στὸν ἀρξάμενο Θεολογικὸν Διάλογο πέφτει καὶ νέον πνεῦμα εἰσάγεται στὶς σχέσεις τῶν δύο Πρεσβυγενῶν Ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν: Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα ἀγάπης καὶ ταπεινοφροσύνης, πνεῦμα μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὰς πηγὰς. Πνεῦμα Θεοῦ, μὲ ἄλλο λόγο, ἀδελφοί.

Εὐχόμεθα ὁλόψυχα τὸ πνεῦμα αὐτὸ νὰ ἐδραιωθῇ περισσότερο στὶς ψυχὰς τῶν ὑπευθύνων ἡγετῶν τῶν Ἐκκλησιῶν μας, γιὰ νὰ προχωρήσουν θαρραλεώτερον στὸν δρόμο τῆς ἀγάπης. Εὐχόμεθα ὅπως τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, τὸ φωτίζει καὶ ἀγιάζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, φωτίξῃ τὴν σκέψιν, θερμαίνῃ τὴν καρδίαν, ἐμπνέῃ τὴν διάθεσιν, ἀγιάξῃ τὸ φρόνημα καὶ κατευθύνῃ τὰ βήματα τῶν Ἀγιωτάτων καὶ Θεοσεβεισάτων Πατέρων τῆς Χριστιανικῆς Ἱεραρχίας, ὥστε, μετὰ συνέσεως πολλῆς, πληρομνῆς ἀγάπης καὶ ψυχικοῦ μεγαλείου ἀποκηρύξουν τὸ πνεῦμα τῆς μισαλλοδοξίας καὶ διαίρεσεως, καταργήσουν τὸ σκάνδαλον τοῦ χωρισμοῦ καὶ ὁμολογήσουν τὴν Ἀρχαίαν Πίστιν, ἵνα καὶ ἡμεῖς οἱ πιστοί, ὁμόφρονες καὶ συντεταγμένοι στὸ πλευρό τους, ἀπολαύσωμεν τῶν καρπῶν τῆς ἀγάπης καὶ εὐεργετήματα, αἰνούντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Κύριον, δι' ὅσα θαυμαστά καὶ περίλαμπρα μᾶς ἀξιώνει νὰ ζήσωμεν, ἀπὸ τῆς παρούσης, ἤδη, ζωῆς, μέσα στοῦ Πανάγιον Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας Του. Ἀμήν.

* Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

* Λόγος ἐκφωνηθεὶς τὴν Κυριακὴν 7ην Ἰουνίου, εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἁγίου Νικολάου Τερζέστης (Ἰταλία).

Τὸ Βυζάντιο διακρίθηκε γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ὀργανωμένης γυναικείας διακονικῆς ἐργασίας, τὴν ὁποία εἶχε ἐμπιστευθῇ τόσο στὶς μοναχές, ὅσο καὶ στὶς διακόνισσες.

Τὰ βυζαντινὰ γυναικεῖα μοναστήρια περιέβαλλαν πτωχὰς γυναῖκες καὶ παρῆσαν σὲ ἄπορες νεάνιδες ὑφαντικὴ καὶ πλεκτικὴ ἐργασία. Μὲ τὰ κατασκευαζόμενα εἶδη ντύνονταν τὰ ὀρφανὰ τῶν ὀρφανοτροφείων, ποὺ βρίσκονταν κοντὰ στὰ μοναστήρια. Σὲ πολλὰ γυναικεῖα μοναστήρια ὑπῆρχε ἐργοδότηρια ἀδελφή. Πολλὲς ἀπ' τὶς μοναχές εἶχαν ἰατρικὰς καὶ φαρμακευτικὰς γνώσεις καὶ περιέβαλλαν ἀσθενεῖς γυναῖκες. Οἱ ἀδελφές ἐπέβλεπαν τὰ ἀνατρεφόμενα κοράσια, γιὰ νὰ μαθαίνουν ὑφαντικὴ, κέντημα, μουσικὴ καὶ ἄλλα χρήσιμα πράγματα. Πολλὲς φορὲς οἱ μοναχές ἀνακούφισαν τοὺς αἰχμαλώτους, ἔλυσαν τὰ δεσμά τους, πότισαν μὲ τὸ δροσερὸ νερὸ τοῦ ξενώνα τοὺς τοὺς διψασμένους, ἔπλεναν τὶς πληγὰς τῶν τραυματιῶν, ἔδωσαν στὰ πεινασμένα παιδιὰ ψωμὶ καὶ τυρί, πρόσφεραν λίγο τονωτικὸ κρασί τοὺς γέροντες. Ἀδελφές «λουστράρισσες» πρόσφεραν τὶς ὑπηρεσίαις τους, σαπουνίζοντας καὶ σφουγγίζοντας μὲ τὰ «σαρτία» (τζίβες) τὶς αἰχμαλώτες γυναῖκες, ποὺ ἀπελευθερώνονταν καὶ τὶς ὁδηγοῦσαν σὲ ἀναπαυτικὰ κρεβάτια¹.

Τὸ παράδειγμα τῶν γυναικείων μοναστηριῶν τοῦ Βυζαντίου, ὅπως εἶπαμε, σὲ προηγούμενο ἄρθρο μας, ἐπέδρασε καὶ στὴ Δύση. Κι' ἐκεῖ οἱ μοναχές μοίραζαν στοὺς πτωχοὺς ἄρτο, οἶνο, ὄσπρια, λαχανικά, κρέας, μάλ्लιν ὑφάσματα, παπούτσια². Ἐπίσης οἱ μοναχές δίδασκαν στὶς νεάνιδες ἀνάγνωσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς, γραφὴ, χειροτεχνία. Οἱ βενεδικτίνες μοναχές, ἐμπνεόμενες ἀπ' τὸ παράδειγμα τῶν ἀντιγραφικῶν ἐργαστηρίων τῶν μοναστηριῶν τῆς Ἀνατολῆς, διακρίθηκαν στὴν ἀντιγραφὴ χειρογράφων³.

Τὰ πλεῖστα τῶν γυναικείων ταγμάτων τῆς Δύσεως διακρίνονται γιὰ τὴ διακονικὴ τους δράση. Ἰδιαίτερα γνωστὰ εἶναι τὰ τάγματα τῶν «ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους», ποὺ περιθάλπουν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐγκαταλελειμμένους, βοηθοῦν τοὺς πτωχοὺς, διδάσκουν τὰ ἀπροσάτευτα παιδιὰ, προστατεύουν τὰ ἔκθετα βρέφη, τοὺς ἀναπήρους, τοὺς ἀνικάνους πρὸς ἐργασία καὶ τοὺς φυλακισμένους⁴.

Ἡ ἐπίδραση τῆς βυζαντινῆς γυναικείας διακονίας πάνω στὴ δυτικὴ εἶναι φανερὴ καὶ στὴν ἀνάπτυξη μέσα στὶς «εὐαγγελικὰς» ἢ «προτεσταντικὰς» ἐκκλησίες καὶ κοινότητες τῆς Εὐρώπης τοῦ Θεοῦ τῶν δ ι α κ ο ν ι σ σ ῶ ν.

1. Φαίδωνος Κορυκουλέ, Ἡ μοναχὴ Θεοδούλη, Ἀθῆναι: 1928, σελ. 41-65. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡρωίδες τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, Ἀθῆναι: 1949, σελ. 25-26.

2. Περισσότερα σχετικῶς καὶ βιβλιογραφία ἰδὲ Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 81-84.

3. Αὐτόθι, σελ. 85-92.

Βυζαντινὲς ἐπιδράσεις στὴ γυναικεῖα διακονία τῆς Δύσεως

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οἱ ἱδρυταὶ τῶν περιφημῶν «ἀδελφότητων διακονισσῶν» στὴν Εὐρώπῃ εἶχαν ὡς πρότυπα εἴτε τὴν Φοῖβη τῶν Κεγχρεῶν τῆς Κορίνθου, εἴτε τὴν ἁγία Ὀλυμπιάδα, ποὺ συνεργαζόταν μὲ τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, εἴτε τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μ. Βασιλείου Μακρίνα, εἴτε τὴ σύζυγο τοῦ Γρηγορίου Νύσσης Θεοσεβία, εἴτε τὶς δεκάδες τῶν διακονισσῶν, ποὺ ὑπηρετοῦσαν στὸν ἱ. ναὸ τῆς Ἀγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἦταν οἱ ἐπισκέπτριες ἀδελφές καὶ οἱ ἄγγελοι παρηγοριᾶς τῶν πτωχῶν καὶ ἀσθενῶν γυναικῶν, ἀκόμη καὶ τῶν ἐθνικῶν, τῶν φυλακισμένων καὶ τῶν τροφίμων τῶν διαφόρων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων (ὀρφανοτροφείων, γηροκομείων, νοσοκομείων, πτωχοτροφείων)⁴.

Ὅταν ὁ ἱερεὺς Θεόδωρος Φλίντνερ (Theodor Fliedner) ἱδρυσεν τὴν πρώτη ἀδελφότητα διακονισσῶν στὴν πολίχνη Kaiserswerth κοντὰ στὸ Düsseldorf καὶ στὸν Ρήνο, εἶχε ὡς πρότυπα τὶς διακόνισσες αὐτές. Στὴν πραγματεία του «Σύντομη ἱστορία τῆς ἰδρύσεως τῶν πρώτων εὐαγγελικῶν ἰδρυμάτων τῆς ἀγάπης στὸ Kaiserswerth» διηγεῖται ὁ ἴδιος πῶς ὁ Θεὸς τὸν ὁδήγησε βῆμα πρὸς βῆμα ἀπ' τὶς σκέψεις καὶ τὰ σχέδια στὴν πράξη: «Πρὸ πάντων —ἐρωτᾷ— δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχω ἐμπιστοσύνη στὶς δυνάμεις τοῦ γυναικείου φύλου; Ἐὰν ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶχε χρησιμοποιήσει τὶς δυνάμεις αὐτὲς γιὰ τὴν περίθαλψη τῶν πασχόντων μελῶν τῆς καὶ εἶχε θεσπίσει τὸ ἀξίωμα τῶν διακονισσῶν, καὶ ἐὰν ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία, ἀκολουθώντας τὴν ἀποστολική, ἐπὶ πολλὰς ἐκατονταετίαις εἶχε τὶς διακόνισσες στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀγάπης, ἔπρεπε ἐμεῖς νὰ διατάζουμε ἀκόμη γιὰ τὴν ἐκ νέου χρησιμοποίησιν τῶν γυναικείων αὐτῶν δυνάμεων καὶ τὴν ἐκ νέου ἐγκατάστασιν τῶν εὐλογημένων αὐτῶν διακονισσῶν τοῦ Κυρίου στὴν ὑπηρεσία Του;»⁵.

Πολὺ μεγαλύτερη ὁμοιότητα πρὸς τὶς βυζαντινὲς διακόνισσες ἔχουν οἱ διακόνισσες τῆς «Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας», διότι καὶ αὐτές, ὅπως καὶ ἐκεῖνες, χειροτονοῦνται ἀπ' τὸν ἐπίσκοπο μὲ ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν (αὐτὴν τὴν laying on of hands), ἐξαορτῶνται ἀμέσως ἀπὸ αὐτὸν καὶ συμμετέχουν ἐνεργῶς στὸ ὅλο ποιμαντικὸ καὶ διακονικὸ ἔργο τῶν ἐνοριῶν⁶.

4. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 44 ἐξ.

5. Αὐτόθι, σελ. 116.

6. A. T. P. Williams, The Order of Deaconesses, London 1948, σελ. 13-22. Ethel Panton - Dorothy Batho, The Order of Deaconesses Past and Present, London 1937, σελ. 21-27.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

392. Κατὰ τὴν ἡμέρα τῶν Φώτων οἱ χριστιανοὶ μποροῦν νὰ πίνουν, νηστικοὶ θέβαια, τὸν μέγα ἁγίασμό τῆς παραμονῆς καὶ κατόπιν νὰ πηγάζουσιν στὴν Ἐκκλησίᾳ; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Χ. Κ.).

Τὸ πιὸ σωστὸ καὶ τὸ πιὸ σύμφωνο μὲ τὴν λειτουργικὴ τάξι εἶναι οἱ χριστιανοὶ νὰ κάνουν αὐτὸ ποὺ τηροῦν καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ποὺ ἰσχύει ὅχι μόνο γι' αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὁλόκληρη τὴν κοινότητα. Νὰ κοινωνοῦν δηλαδὴ πρῶτα τῶν ἀχράντων μυστηρίων κατὰ τὴν θεία λειτουργία τῆς ἑορτῆς καὶ κατόπιν νὰ μεταλαμβάνουν τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ, ποὺ τελεῖται κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτή. Ἄν ὅμως δὲν ἔχουν ἐτοιμασθῇ γιὰ τὴν προσέλευσι στὴν θεία κοινωνία καὶ ἂν γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο δὲν τοὺς εἶναι δυνατόν νὰ παραμείνουν νηστικοὶ μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἀκολουθίας γιὰ νὰ μετάσχουν στὸν ἁγιασμό, θρίσκω πῶς ἡ λύσις αὐτὴ γιὰ τίς εἰδικὰς αὐτὰς ἀνάγκας δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἐπιλήψιμο. Γιὰ τὴν ἐξοικονόμησι ἐξ ἄλλου τέτοιων ἢ παρομοίων ἀναγκῶν ἐπεκράτησε νὰ τελεῖται δυὸ φορές ὁ μέγας ἁγιασμός.

393. Ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὴν πράξιν τῆς Ἐκκλησίας μας ὁ ἱερεὺς νὰ κοινωνῇ ἀπὸ τὸν προηγουμένον ἄρτον τοὺς πιστοὺς κατὰ τὴν Μεγάλῃν Πέμπτῃν τὸ πρωτὶ πρὸ τῆς λειτουργίας, καὶ ἐὰν ναί, ποίός θὰ καταλύσῃ τὰ ἅγια ἂν ὑπάρχῃ ἕνας μόνον ἱερεὺς; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Δ. Μαρῆ).

Τὸ θέμα τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν ἀπὸ προηγουμένα ἅγια κατὰ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ πρὸ τῆς θείας λειτουργίας μᾶς ἀπασχόλησε στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 186 ἐρώτησι. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπανέλθουμε πάλι ἀναλυτικὰ στὸ θέμα αὐτό, γιατί ἡ ἐξέτασίς του τότε ἔγινε διεξοδικὰ καὶ δὲν νομίζω πῶς ὑπάρχουν νέα στοιχεῖα ποὺ νὰ μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ ἀναθεωρήσουμε ἢ νὰ συμπληρώσουμε τίς θέσεις ποὺ διατυπώθηκαν τότε. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ὑπάρχει ἓνα σοβαρὸ πρακτικὸ πρόβλημα, ποὺ προκαλεσε αὐτὴν τὴν κατ' οἶκον λύσι καὶ ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ τὴν διατηρῇ μέχρι σήμερα. Ἡ οἰκονομία ὅμως ἔχει καὶ τὰ ὅριά της, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνωνται παρὰ τὴν πίεσι τῶν δημολογουμένων δυσμενῶν συνθηκῶν γιὰ τὴν τήρησι τῆς ἀκριβείας.

Πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν ἐπιθυμία τῶν χριστιανῶν νὰ προσέρχονται, ἔστω καὶ ἐθιμικά, στὴ θεία κοινωνία κατὰ τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα καὶ ἰδιαίτερώς κατὰ τὸ Πάσχα καὶ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ, τὴν ἡμέρα τῆς παραδόσεως τῶν φρικτῶν μυστηρίων καὶ τὴν ἐπέτειο τῆς συστάσεως τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ τοῦ Κυριακοῦ μυστικοῦ δείπνου. Ἔργο μας εἶναι ὅχι νὰ ἀναστείλουμε, ἀλλὰ ἀντιθέτως νὰ ἐνθαρρύνουμε τοὺς πιστοὺς νὰ μετέχουν συχνότερα στὸ μυστήριον τῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ θὰ ἦταν ἀσφαλῶς ἄστοχο ξαφνικὰ τὸ πρωτὶ τῆς Μεγάλῃς Πέμπτῃς νὰ ἀρνηθῇ ὁ ἱερεὺς τὴν μετάδοσι τῆς θείας κοινωνίας ἀπὸ προηγουμένα ἅγια πρὸ τῆς θείας λειτουργίας τοὺς πιστοὺς, ποὺ κατὰ —κακὴ ἔστω— συνήθειαν ἔρχονται νὰ κοινωνήσουν πρὶν πᾶνε στίς ἐργασίες τους. Ἐχω ὑπ' ὄψιν μου τέτοιες περιπτώσεις, ποὺ προκαλοῦν τίς ἀντιδράσεις τῶν χριστιανῶν καὶ ἀντεγκλήσεις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἱερέως. Ἄν αὐτὰ προσέρχονται ἀπὸ μὴ ἀπόλυτα συνειδητοὺς πιστοὺς δὲν ἔχει ἰδιαίτερα σημασία. Ἀντίθετα γι' αὐτοὺς χρειάζεται περισσότερα ἀγάπη καὶ φροντίδα κατὰ τὴν Κυριακὴ ἐντολή. Ἐχω πάλι ὑπ' ὄψιν μου ἱερεῖς ποὺ μὲ τὴν ἀγάπη τους καὶ τὴ συστηματικὴ καθοδήγησι τῶν χριστιανῶν τους κατώρθωσαν νὰ κάνουν πραγματικὰ θαύματα καὶ νὰ περιστείλουν πολλὰ παρόμοια ἄτοπα, ποὺ ἀπὸ κακὴ συνήθεια εἶχαν καταντήσῃ νὰ θεωροῦνται ἱερεῖς παραδόσεις.

Αὐτὰ ποὺ γράψαμε στὴν μνημονευθεῖσα ἀπάντησι δὲν εἶχαν σκοπὸ νὰ διδάξουν τοὺς ἱερεῖς, ποὺ γνωρίζουν τὰ σωστά, καλλίτερα μάλιστα καὶ ἀπὸ τὸν γράφοντα, ἀλλὰ νὰ τοὺς δώσουν ὕλικὸ γιὰ μιὰ πιὸ συστηματικὴ καὶ πιὸ θεολογικὴ κατ' ἑαυτοὺς τῶν πιστῶν στὸ θέμα αὐτό. Ἔτσι ἡ συμμόρφωσις τῶν πρὸς τὴν ὁρθὴ τάξι θὰ εἶναι ὅχι κατὰ τὸ κατ' ἀνάγκην, ἀλλὰ μιὰ ἐκουσία πράξις ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Καὶ ἄλλοτε γράψαμε ὅτι γιὰ νὰ διαλέγεται καὶ νὰ διδάσκῃ τὰ πρέποντα τοὺς χριστιανούς ὁ ἱερεὺς δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ εἶναι ρήτορας ἢ μόνον θεολόγος. Ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ φόβον Θεοῦ καὶ ἀγάπην στὸ Θεὸ καὶ στὸ λαὸ Του καὶ συνείδησι πῶς κατὰ παραχώρησι Θεοῦ εἶναι διδάσκαλος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ποὺ τοῦ ἐμπιστεύθηκε ἡ πρόνοια καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Ὅσο γιὰ τὴν κατάλυσι τῶν ἁγίων (τῶν προηγουμένων), αὕτη μπορεῖ νὰ γίνῃ στὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας, μαζὶ μὲ τὴν κατάλυσι τῶν μυστηρίων τῆς λειτουργίας τῆς ἡμέρας αὐτῆς. Ἐξ ἄλλου αὐτὸ συνήθως γίνεται καὶ μὲ τὰ περισσεύματα τῆς παρακαταθήκης τοῦ προηγούμενου ἔτους κατὰ τὴν λειτουργία τῆς Μεγάλῃς Πέμπτῃς.

ΤΡΕΙΣ ΒΙΒΛΙΚΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ *

Τοῦ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ε'.

Παραθέτουμε και ἀπ' αὐτὸ τὸ ἔργο μιὰ δειγματοληψία νόημάτων καὶ φραστικῶν τρόπων.

Ὁ κάτοχος τῆς θείας σοφίας εἶναι ὃν κοινωνικό, διαθέτοντας σφρίγος ψυχῆς, ποὺ τοῦ ἐξασφαλίζει τὴν ἐπίδωση μετὰ ἀπὸ κάθε ἀντιξοότητα: Πρέπει «νὰ εἶναι φιλόανθρωπος. Μὲ τὸ νὰ δίνης διέξοδο τῇ μετάνοια ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, κάνεις τοὺς γιούς σου νὰ μὴ χάνουν τὴν ἐλπίδα» (ιβ' 19).

Τῇ ζωῇ τὴν ταυτίζουμε μὲ τὸ Θεό. Γιατὶ «δὲν ἔφτιαξε τὸ θάνατο καὶ οὐτε ἀρέσκειται στὸ χαμὸ ὅσων ζοῦν» (α' 13). Τὸ θάνατο, σὰν ἀναπόφευκτο γεγονός — ὡς ἐκεῖ, καλὰ — ἀλλὰ καὶ σὰν προαγωγό, ἔμμεσα, μὲς ἀπὸ τὸ φόβο του, στὴν ἀκόλαστη ζωῇ, τὸν φιλοσοφοῦν οἱ ἄσσοι. Λένε: «Κατὰ τύχη γεννηθήκαμε καὶ κατόπιν θὰ εἴμαστε σὰν νὰ μὴν εἶχαμε ὑπάρξει ποτέ... Τέφρα θὰ καταντήσῃ τὸ κορμὶ καὶ τὸ πνεῦμα μας θὰ διαχυθῇ σὰν ἄπιαστος ἀέρας. Τὸ ὄνομά μας θὰ λησμονηθῇ μὲ τὸν καιρὸ καὶ κανεὶς δὲν θὰ μνημονεύῃ τὰ ἔργα μας... Θὰ διαβῇ ἡ ζωὴ μας σὰν δμίχλη ποὺ τὴ διαλύουν οἱ ἡλιαχτίδες... Λοιπὸν... ἂς στεφανωθοῦμε μὲ ρόδα πρὶν ἀπὸ τὸ μαρασμό... Ἄς κακοποιήσουμε τὸν εὐσεβῆ... ποὺ ἰσχυρίζεται πὼς ἔχει γνώση τοῦ Θεοῦ καὶ ὀνομάζει τὸν ἑαυτοῦ του δούλο τοῦ Κυρίου... Ἄς τὸν καταδικάσουμε σ' αἰσχρὸ θάνατο» (δ' 2 κ. ἐξ.).

Ἀλλὰ ὑπάρχει ἡ θεία δίκη γι' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. «Τὸ χέρι σου νὰ ξεφύγουν, εἶναι ἀδύνατο. Γιατὶ, μὴ θέλοντας νὰ σὲ ἀναγκώρουν, τὸ δυνατό σου μπράτσο τοὺς μαστιγώνει» (ιστ' 15, 16).

Πότε ἀξίζει νὰ ὑπάρχη καὶ νὰ κινηθῇ ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμο; Ἡ σοφία τοῦ ἀρχαίου Ἰσραὴλ ἀπαντᾷ: Ὅταν εἶναι ἐνάρτεος. Ἀκόμα καὶ ἡ νιότη, καθεαυτή, μ' ὅλες τίς βιολογικὲς τῆς χάρες, δὲν ἀποτελεῖ ἀξία, ἂν χάσῃ τὴν τόσο ταιριαστὴ ψυχικὴ καθαρότητα. Ἔτσι, τὸ νὰ φύγῃ ξαφνικὰ ἕνας καλὸς νέος ἀπὸ τὴν παρούσα ζωῇ, εἶναι κάτι ποὺ ἐξηγεῖται μὲς ἀπὸ τὴν πίστη στὴ θεία πρόνοια καὶ μὲς ἀπὸ τ' ἀξιολογικὰ κριτήρια ποὺ αὐτὴ χρησιμοποιεῖ. Λέει τὸ βιβλικὸ κείμενο: «Ἀρπάχθηκε (ἀπὸ τὴ γῆ στὸν ἄλλο κόσμ), γιὰ νὰ μὴν ἀλλάξῃ ἡ κακία τῇ συνέσει του ἢ ὁ δόλος ἀπατήσῃ τὴν ψυχὴ του» (δ' 11). Ἦταν σὰν νὰ πέθανε σὲ προχωρημένα γεράματα. Γιατὶ, «μέσα σὲ λίγα χρόνια ἔχοντας γινεῖ θεάρεστος, ἀναπλήρωσε ἔτσι τὴ μακροζωία»

(στ' 13). Τὸ ὅτι ξεριζώθηκε ἀπὸ τὸν παρόντα κόσμο καὶ μεταφυτεύθηκε στὸν ἄλλο, εἶναι ἀπόδειξη ὅτι «ἀγαπήθηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ γι' αὐτὸ μετατοπίσθηκε ἀπὸ τὸ ἁμαρτωλὸ περιβάλλον» (στ' 10).

Πῶς ἀποκτᾶμε τὴ θεία σοφία; Ἀν τὴν ἀναζητήσουμε διψώντας τη, εὐκολα τὴν κάνουμε δική μας. Τὸ νὰ τὴ δάλλῃ κανεὶς κατὰ νοῦ σὰν κάτι τὸ ἄκρως ἐπιθυμητό, εἶναι ἤδη φανέρωμα κατοχῆς τῆς (στ' 12 κ. ἐξ.). Αὐτὴ ἡ δεδαίωση μᾶς θυμίζει τὴν περίφημη φράση τοῦ Χριστοῦ στὸν Πασκάλ: «Τὸ ὅτι μὲ ἀποξήτησες, σημαίνει ὅτι μὲ ὀρέγες». Ἀλλὰ, λίγο πρὶν πέρα, φωτίζεται τὸ θέμα μὲ ἰδιαίτερα γλυκεῖα λάμψη. Πηγαίνει ἡ ἴδια ἡ σοφία νὰ συναντήσῃ αὐτοὺς ποὺ θὰ τῆς δοθοῦν καὶ τῆς ἀξίζουν. «Ἡ ἀρχὴ τῆς ἔγκειται στὴν ἀπόλυτα ἀληθινὴ ἐπιθυμία παιδείας». Καὶ ποῖο εἶναι τὸ κίνητρο αὐτῆς τῆς παιδείας; Ἡ ἀγάπη (στ' 17). Ἔτσι, λίγο παρὰ κάτω, ὁ συγγραφέας μιλά ἐρωτικά γιὰ τὴν πολυπόθητή του σοφία: «Αὐτὴν ἀγάπησα καὶ ἐπεδίωξα ἀπὸ τὴ νιότη μου καὶ γινάσθηκα νὰ τὴν κάνω νύφη στὸ πλάι μου καὶ ἔγινε ἑραστὴς τῆς ὁμορφίᾳς τῆς... Καὶ ἂν ὁ πλοῦτος εἶναι κάτι ποὺ ἐπιθυμοῦν οἱ ἄνθρωποι ν' ἀποκτήσουν στὴ ζωὴ τους, τί εἶναι πρὶν πλούσιο ἀπὸ τὴ σοφία;» (η' 2,5).

Σὲ τί ὀφείλεται ἡ ἀξία τῆς σὰν παιδευτικῆς δύναμης; Στὸ πνεῦμα ποὺ ὑπάρχει μέσα τῆς. Εἶναι «ἄπιαστο ἀπὸ τίς ὕλικές αἰσθήσεις, ἅγιο, μοναδικό, πολυμερές, λεπτό, εὐκίνητο, ξάστερο, ἀμόλυντο, εὐκολα μεταδοτικό, ἄβλαστο, φιλάγαθο, δξύ, ἀνεμπόδιστο, εὐεργετικό, φιλόανθρωπο, βέβαιον... ἀπερίσπαστο, παντοδύναμο, παντεποπτικό... Ἡ σοφία εἶναι πρὶν κινήτικὴ ἀπὸ κάθε ἄλλο εἶδος κίνησης... Εἶναι εἰκόνα τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ» (ζ' 22 κ. ἐξ.).

Ὅσοι λοιπὸν ἔχουν μέσα τους αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ ἀπαύγασμα τοῦ θείου φωτὸς καὶ ἀπόδοση τῆς θείας δύναμης (στ' 25, 26), εἶναι τὰ πρὶν ἰσχυρὰ ὄντα στὶς ἀνθρώπινες κοινωνίες. «Νικοῦν τὸν ὄχλο ὄχι μὲ τὴ σωματικὴ ἀλκή οὔτε μὲ τὴ χρησιμοποίηση ὀπλίων, ἀλλὰ μὲ τὸ λόγο» (ιη' 2).

Βιβλιογραφικά, A. Dubarles, Les sages d'Israel, 1946. Γ. Καχμεάνη, Σοφία Σολομώντος, ἀπόδοση στὴ δημοτικὴ καὶ σχόλια, 1949. Harper's Bible Dictionary, by Madeleine S. Miller and J. Lane Miller, 1954, στὴ λ. Apocrypha. Π. Ι. Μπρατσιώτου, Ἐπιτομὸς Εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, 1956. Βασίλ. Μ. Βέλλα, Ἑβραϊκὴ Ἀρχαιολογία, 1980.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 135 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

Ἡμεῖς, χριστιανοί μου, νὰ εἶμαι πάντοτε μαζί σας, νὰ σὰς λέγω πότε τὸ ἕνα, πότε τὸ ἄλλο, μὰ τί νὰ σὰς κάμω, ὅπου εἶναι χιλιάδες χώρες, ὅπου δὲν ἤκουσαν λόγον Θεοῦ ποτὲ καὶ μὲ περιμένουν. Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ, ἅγιοι Ἱερεῖς, καὶ σὰς παραγγέλλω νὰ φροντίσετε διὰ τοὺς κοσμικοὺς πῶς νὰ σωθῶσι καὶ ἐκεῖνοι καὶ σεῖς. Ὁμοίως πάλιν οἱ κοσμικοὶ νὰ τιμᾶτε τοὺς ἱερεῖς σας καὶ ἂν τύχη ἕνας ἱερεὺς καὶ ἕνας βασιλεὺς, τὸν ἱερέα νὰ προτιμήσης. Καὶ ἂν τύχη ἕνας ἱερεὺς καὶ ἕνας ἄγγελος, τὸν ἱερέα νὰ προτιμήσης, διότι ὁ ἱερεὺς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους. Ὁ δὲ ἱερεὺς ὅπου θέλει τὸ καλὸν του, νὰ διαβάσῃ τὸν νόμον, νὰ καταλάβῃ τὸ χρέος του. Διὰ τοὺς ἁγίους ἱερεῖς δὲν ἔχω νὰ σὰς πῶ τίποτε. Ἐγὼ ἔχω χρέος, ὅταν ἀπαντήσω ἱερέα, νὰ σκύψω νὰ τοῦ φιλήσω τὰ χέρια καὶ νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας μου. Διότι ὅλος ὁ κόσμος νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν δὲν δύνανται νὰ τελειώσουν τὰ Ἀχραντα Μυστήρια, καὶ ἕνας ἱερεὺς, ἔστω καὶ ἁμαρτωλός, δύναται μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ τὰ τελειώσῃ. Λέγω ὅτι, ὅστις θέλει νὰ γίνῃ ἱερεὺς, πρέπει νὰ εἶναι καθαρὸς ὡς ἄγγελος, νὰ ἡξεύρῃ γράμματα νὰ ἐξηγῇ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον καὶ τὴν ἁγίαν Γραφήν. Καὶ ὅταν γίνῃ 30 χρόνων καὶ τὸν παρακαλέσουν οἱ κοσμικοὶ καὶ ὁ Δεσπότης, τότε νὰ γίνεται ἱερεὺς χωρὶς νὰ δώσῃ χρήματα καὶ νὰ κατοικῇ πλησίον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅποιον ὥραν τὸν ζητήσουν οἱ κοσμικοὶ νὰ τὸν εὕρουν. Νὰ στοχάζεται ποῖος ἄνδρας εἶναι μαλωμένος μὲ τὴν γυναῖκά του, ποῖος ἀδελφὸς μὲ τὸν ἀδελφόν του, ποῖος γείτονας μὲ τὸν γείτονά του, νὰ τοὺς φέρῃ εἰς ἀγάπην καὶ νὰ θυσιάζεται διὰ τὸ ποίμνιον του.

Καὶ ὅταν λειτουργῇ καὶ τελειῶν τὸ Εὐαγγέλιον νὰ τὸ ἐξηγῇ εἰς τοὺς χριστιανούς.

(Ἀπὸ τὴν «Διδασχὴν» Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ)

Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων

200 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννησή του (1780-1980)*

Τοῦ Σεβ. Μητροπ. Γρεβενῶν

κ. ΣΕΡΓΙΟΥ

Ἐπιθυμῶν τὴν ἐκ τῆς δουλείας ἀνάστασιν τοῦ γένους, προέβλεπεν καὶ ἐκήρυττεν ὅτι τοῦτο θὰ ἐγίνετο πραγματικότης, ἐὰν τὰ τέκνα ἀνεδρέφοντο ὀρθῶς. Εἰς λόγον ἐκφωνηθέντα κατὰ τὸ ἔκτον ἔτος τῆς λειτουργίας τοῦ ἐν Σμύρνῃ φιλολογικοῦ Γυμνασίου, ὑπὸ τὸν τίτλον «περὶ παίδων ἀνατροφῆς» καὶ ὁ ὁποῖος ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν, προτρέπει ὅτι «πρώτιστος σκοπὸς εἶναι ἡ τῶν τέκνων ὁμῶν καλὴ ἀνατροφή καὶ παιδεία, περὶ τῆς ὁποίας ὅτι εἶναι ὠφελιμωτάτη περιττὸν εἶναι εἰς εἰδότης νὰ ὁμιλῶ. Πῶς δὲ πρέπει νὰ γίνηται αὕτη ἡ ἀνατροφή, τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ μοι φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἀκούσωσι πολλοὶ ἐξ ὁμῶν, ἐπειδὴ εἰς τοῦτο μάλιστα συνίσταται τοῦ ὑμετέρου σκοποῦ ἡ ἐπιτυχία» καὶ ἐπιλέγει «γυμνάζετε πάντοτε τὰ τέκνα εἰς τὴν εὐσέθειαν, τὴν μάθησιν δηλονότι τῶν τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως ἐντολῶν καὶ διδασμάτων. Ἡ πίστις ἡμῶν εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, ἡ πίστις ἐμψυχώνει τὰ παιδιά πρὸς τὴν ἀρετὴν, καθαρίζει τὴν καρδίαν, ἀνυψώνει τὸν νοῦν, ἐξευγενίζει, τελειοποιεῖ αὐτά».

Ἀλλὰ ἐκτὸς τῶν θριάμβων τοῦ ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὡς διδάσκαλος τοῦ φιλολογικοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης, εἶδεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναδειχθῇ καὶ διαπρέψῃ εἰς τὴν φιλολογίαν, κατὰ τρόπον μαρτυροῦντα τὴν φιλολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν δεινότητά τοῦ ἀνδρός. Ἐγραψε καὶ μετέφρασεν ἀναρίθμητα σπουδαῖα ἔργα.

Τὸ ἔργον τοῦ ὁμῶς ἐν Σμύρνῃ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν διδασκαλίαν ἐν τῷ φιλολογικῷ Γυμνασίῳ καὶ εἰς τὴν φιλολογικὴν του κατ' ἰδίαν ἐργασίαν, ἀλλὰ συνεπληροῦτο μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ θείου Λόγου.

Κατὰ πληροφορίας ἐκ γραπτῶν πηγῶν περὶ Οἰκονόμου, πληροφοροῦμεθα ὅτι Σμυρναῖοι οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἀμβωνος ὠμολόγησαν τὴν δεινὴν καὶ ψυχροσώτηριον τοῦ ἀνδρός ρητορείαν.

Ἐκ τοῦ προχείρου ἐξεφώνει λόγους πολὺ ἀνωτέρους ἄλλων ἱεροκηρύκων οἵτινες ἐσυνήθιζον νὰ ὁμιλοῦν κατόπιν θαθείας καὶ ἐπισταμένης μελέτης. Μάλιστα κάποτε ὁ Οἰκονόμος συνεφώνησεν μετὰ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Σμύρνης νὰ ὁμιλήσῃ ἐπὶ θέματος τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ ἔστελεν οὗτος εἰς τὸν ἁμβωνα τὴν τελευταίαν στιγμὴν. Ἀνέρχεται ὁ Οἰκονόμος εἰς τὸν ἁμβωνα καὶ εὕρσκει ἐπὶ χάρτου γραμμένον ἀντὶ θέματος ἕνα μηδενικόν, τὸ βλέπει καὶ ἀνευ χρονοτριβῆς ἀρχίζει «ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔπλασεν τὸν κόσμον». Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐξεφώνησεν μίαν τῶν ὠραιότερων ὁμιλιῶν του.

Μεγάλῃ καὶ ἀπαράμιλλος ἡ ρητορεία τοῦ ἀνδρός καὶ ἡ δεινότης περὶ τὸν θεῖον Λόγον, ὥστε ὑπὸ πάντων, καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν του, ἀνεγνωρίζετο ὡς μέγας διδάσκαλος καὶ ρήτωρ. Δικαίως λοιπὸν ἐθεωρήθη ὡς ὁ ἴσο-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελ. 137 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

κράτης τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὡς Δημοσθένους τοῦ 19ου αἰῶνος, ὡς νέος Πλούταρχος, ὡς ὁ ἐκ Τσαριτσάνης νέος Χρυσόστομος.

Ἀκόμη καὶ ὁ Φαρμακίδης μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχον διαφορετικὰς ἀντιλήψεις ὡς πρὸς τὰ διοικητικὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ ὁποῖος ἦτο εἰς ἐκ τῶν ἀσπονδοτέρων ἐχθρῶν του, ὅτε ἱεουργῶν κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη τὸ 1843, μόλις ἤκουσεν τὸν ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου ἐκφωνούμενον ἐπικήδειον λόγον, ἀνεφώνησεν ἐν χαρᾷ μεγάλη· «εἶσαι ρήτωρ Οἰκονόμε!».

Ὁ TISCHENDORF ἔλεγεν περὶ τοῦ Οἰκονόμου «ἤρκει τις νὰ ἀκούσῃ αὐτὸν ὁμιλοῦντα, ἵνα φαντασθῇ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Χρυσοστόμου». Ἄλλος ἔλεγεν ὅτι «ὁμιλοῦντος τοῦ Οἰκονόμου οἱ λοιποὶ ρήτορες πρέπει νὰ σιωπῶσι».

Ἐκ τῆς Σμύρνης κατόπιν προσκλήσεως τοῦ ἐθνομάρτυρος Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', ὁ ὁποῖος πάρα πολὺ ἐτίμα αὐτόν, ἦλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ἐδῶ διεκρίθη εἰς ἔργα γονιμότητος. Πλὴν τοῦ κηρυγματικοῦ του ἔργου, διὰ τὴν δεινότητα τοῦ ὁποίου καὶ ἐβραβεύθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ὀνομασθεὶς «πατριαρχικὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Ἱεροκέρυξ καὶ διδάσκαλος πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν», κατήρτισεν θιάσον ἐκ φιλοπατρίδων ὁμογενῶν διὰ τοῦ ὁποίου ἐδίδασκεν τοὺς «Πέρσας» τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἄλλα ἔργα. Πλὴν ὅμως τὰ ἐπελθόντα γεγονότα τοῦ 1821 τὸν ἠμπόδισαν νὰ συνεχίσῃ καὶ μόλις διασωθεὶς ἀπὸ τοῦ μανιώδους θηρίου τὴν θίαν, κατέφυγεν εἰς Ρωσίαν, ὅπου νέα πολὺπλευρος δρᾶσις τὸν ἀνέμενεν.

Ἐκεῖ εἰς ἱκετήριον ἀναφορὰν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῶν Ρώσων Ἀλέξανδρον τὸν Α', διὰ πομπῶδων κολακειῶν καταφέρει νὰ διαθέσῃ αὐτὸν ὑπέρμαχον τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ βοηθὸν εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῶν συμπατριωτῶν του Ἑλλήνων. Τὸ αὐτὸ ἔτος, 1821, ἔγραψεν λόγον προτρεπτικὸν πρὸς τοὺς ἐν Ὁδησσῷ Γραικοὺς, ἐπιπλήττων αὐτοὺς διὰ τὰς μεταξὺ των διχονοίας καὶ παροτρύνων νὰ συνεισφέρουν ὁ καθεὶς κατὰ δύναμιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους. Ἡ προσπάθεια τοῦ Οἰκονόμου ὅπως διαθέσῃ φιλοτίμως, ἀλληλεγγύως καὶ εὐεργετικῶς πρὸς τὴν σκλαβωμένην Ἑλλάδα τοὺς ἐν Ρωσίᾳ πατριώτας ἦτο μεγάλη. Ἔτσι ἔγραψεν: «Ἐκεῖνοι οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀδελφοί, ἀφειδοῦσι καὶ κόπους καὶ χρήματα καὶ κτήματα καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν. Ἐκεῖνοι ποτίζουν τὴν πατρίδα μὲ τὸ αἷμα αὐτῶν πρὸς ἀμοιβὴν τοῦ γάλακτός της καὶ ὑμεῖς θέλετε κρατήσῃ ψιλὸν χρηματικὸν λογαριασμόν, μήπως ὀλιγοπιστεύσητε πάρα πολὺ τὴν περιουσίαν ὑμῶν; Καταβάλλετε καὶ πάλιν καὶ πάλιν, ἂν τύχῃ καὶ πολλάκις, γενναίως. Οἱ πλούσιοι πλούσια, οἱ μέτριοι μέτρια, καὶ οἱ μικροὶ μικρά. Μηδεὶς ὅς μὴ μείνῃ ἀμέτοχος ταύτης τῆς τιμῆς. Οἱ πλουσιώτεροι ὅς γίνωνται καλὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους, καὶ φίλτατοι πατριῶται ἐπακούσατε τὴν δέησίν μου, ἥτις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ δέησις τῆς Πατρίδος. Ἐκεῖνη δι' ἑμοῦ κραυγάζει γοερῶς καὶ προκαλεῖ τὴν βοήθειαν ὑμῶν, ἐναντίον τῶν ἀνηλεῶν τυράννων αὐτῆς καὶ θασσανιστῶν. Ἄς ρεύσῃ καὶ τὸ χρυσίον, καὶ τὸ αἷμα ἡμῶν ὅς πνίξῃ τὸν τύραννον, καὶ νὰ καταφιλήσωμεν ἀλλήλους ἐλευθέρως ἢ εἰς τὸν Οὐρανὸν ἢ εἰς τὴν Πατρίδα».

(Συνεχίζεται)

ΠΡΟΣΕΧΕΤΕ,

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΟΥ

Τοῦτο σὰς λέγω πάλιν εἰς τὸ τέλος· νὰ χαίρεστε καὶ νὰ εὐφραίνεστε πῶς ἀξιοθήκατε καὶ ἦσατε εὐσεβεῖς ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Ὅμοίως πάλιν νὰ κλαίγετε καὶ νὰ θρηνῇτε διὰ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς ἀπίστους καὶ αἰρετικούς, ὅπου περιπατοῦνε εἰς τὸ σκότος, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ διαβόλου. Προσέχετε ἀδελφοί μου, νὰ μὴν ὑπερηφανεύεστε, νὰ μὴν φονεύετε, νὰ μὴν κλέφτετε, νὰ μὴν κάμνετε ὅρκους, νὰ μὴν λέγετε ψεύματα, νὰ μὴν κατατρέχετε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, νὰ μὴν συκοφαντῇτε, νὰ μὴν στολίζετε ἐτοῦτο τὸ σῶμα τὸ θρώμικο. Νηστεύετε τὸ κατὰ δύναμιν, κάμνετε ἐλεημοσύνην τὸ κατὰ δύναμιν καὶ νὰ ἔχετε τὸν θάνατον πάντοτε ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια σας. Καὶ ἕτερος καλύτερος διδάσκαλος δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν θάνατον.

Δὲν εἶμαι ἄξιος, ἀδελφοί μου, νὰ σὰς διδάσκω καὶ νὰ σὰς συμβουλεύω, πλὴν ἀποτολμῶ καὶ παρακαλῶ τὸν γλυκύτατόν μου Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Θεὸν νὰ στείλῃ οὐρανόθεν τὴν χάριν του καὶ τὴν εὐλογίαν του νὰ εὐλογῇ καὶ αὐτὴν τὴν χώραν καὶ ὅλα τὰ χωρία τῶν χριστιανῶν, νὰ εὐλογῇ τὰ σπίτια σας καὶ τὰ πράγματά σας καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σας. Καὶ πρῶτον, ἀδελφοί μου, ἄμποτε νὰ εὐσπλαχνισθῇ ὁ Κύριος, νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἁμαρτήματά σας καὶ νὰ σὰς ἀξιῶσιν νὰ περάσετε καὶ ἐδῶ καλὰ, εἰρηνικά, ἡγαπημένα, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ματαίαν ζωὴν καὶ μετὰ ταῦτα νὰ πηγαίνετε εἰς τὸν Παράδεισον, εἰς τὴν πατρίδα μας τὴν ἀληθινήν. Νὰ χαίρεσθε καὶ νὰ εὐφραίνεστε, νὰ δοξάζετε, νὰ προσκυνῇτε Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον. Ἀνίσως καὶ εἶναι κανένας ἀπὸ τοὺς λόγους σας νὰ ἀφήσῃ τὰ γένεια του, ὅς σηκωθῇ ἀπάνω νὰ μοῦ τὸ εἰπῇ νὰ τὸν φιλεύσω ἓνας χτένι καὶ νὰ θάλω ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς νὰ τὸν συγχωρήσουνε, νὰ γίνωμε καὶ ἀδελφοί.

(Ἀπὸ τῆς «Διδοχῆς» Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ)

Προσηλυτισμός: ἡ "ἀγνή λατρεία,, τῶν χιλιαστῶν

Τοῦ Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

I

Ἡ χιλιαστική ἡγεσία διακηρύττει πῶς ὁ προσηλυτισμός ἀποτελεῖ τὸν «ιδιόν της τρόπον λατρείας τοῦ Θεοῦ» καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει κανέναν δικαστὴς τὸ δικαίωμα «νὰ ἀρνηθῇ ἢ νὰ ἀμφισβητήσῃ» τὴν νομιμότητα τοῦ ἔργου αὐτοῦ. (Οἱ μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά στὸ θεῖο σκοπὸ, γερμ. ἐκδ., σελ. 177).

VON DEN FREIHEITSRECHTEN DER „BILL OF RIGHTS“ GEBRAUCH MACHEND

Der Standpunkt, den Jehovas Zeugen jedoch vertraten, hing mit ihrem Predigttauftrag zusammen. Wir nahmen den kompromißlosen Standpunkt ein, daß, ungeachtet, was die persönlichen Ansichten eines Richters wären, unsere Literatur-Verbreitung von Tür zu Tür und unsere mündlichen Predigten eine Art Gottesdienst, ja eine Predigt-tätigkeit seien. Ferner nahmen wir den kompromißlosen Standpunkt ein, daß es absolut nicht in der Macht irgendeines Richters stehe, ob er nun Richter am Obersten Bundesgericht der Vereinigten Staaten oder sonst ein Richter in diesem Lande sei, unsere Überzeugung, daß dies unsere Art und Weise der Gottesanbetung oder des Gottesdienstes ist, anzufechten, zu verneinen oder zu bestreiten. Wir stellten uns auf den Standpunkt, daß die kirchliche Entscheidung irgendeiner Religionsorganisation in bezug auf die Qualifikation ihrer Diener sowie die Art, in der in dieser Kirche gepredigt werden soll, in der ganzen Welt endgültig und bindend sind. Somit sei auch die Tätigkeit, die wir ausüben, nicht ein Mißbrauch der Ausübung des Rechts, wie sie durch den ersten Verfassungszusatz garantiert wird, sondern vielmehr ein Gebrauch des Rechts, und sie dürfe daher nicht eingeschränkt werden. An diesem grundlegenden Prinzip, diesem Grundsatz, hielten Jehovas

Κανέναν δικαστὴς δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ἀπαγορεύσῃ τὸν προσηλυτισμό! «εἶναι ὁ ἰδιός μας τρόπος λατρείας τοῦ Θεοῦ ἢ λειτουργίας!» (Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά στὸ θεῖο σκοπὸ, σελ. 777).

Μήπως ὁμοῦς δὲν πρόκειται περὶ προσηλυτισμοῦ; Γιατί ἡ χιλιαστική ἡγεσία ἐδήλωσε μὲ ἐπίσημο ἔγγραφο τῆς στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας ὅτι δὲν κάνει προσηλυτισμό! Ἀσφαλῶς θὰ ἐννοῇ ἐδῶ τὸν «προσηλυτισμό» μὲ τὴν νομικὴ ἐννοία τοῦ ὅρου, μιὰ καὶ ἀπευθύνεται σὲ ἐπίσημη ἐλληνικὴ Ἀρχή.

Προσηλυτισμός εἶναι σύμφωνα μὲ τὸ νόμο ἢ διὰ παντὸς τρόπου προσπάθεια διεισδύσεως στὴ θρησκευτικὴ συνείδησι ἐτεροδόξων, μὲ σκοπὸ τὴν μεταβολὴ τοῦ περιεχομένου τῆς. Ὡς δοῦμε λοιπὸν πῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα στὸ χιλιασμό.

Προσηλυτισμός εἶναι σύμφωνα μὲ τὸ νόμο ἢ διὰ παντὸς τρόπου προσπάθεια διεισδύσεως στὴ θρησκευτικὴ συνείδησι τῶν ἀνθρώπων, προκειμένου νὰ ἀλλοιώσῃ τὸ περιεχόμενό τῆς, νὰ τοὺς μεταβάλῃ δηλαδὴ σὲ ὁπαδοὺς τῆς «Σκοπιᾶς». Μήπως ἀπευθύνεται σὲ πρῶτα πού δὲν ἀνήκουν στὴν ὁρθόδοξο Ἐκκλησίαν ἢ σὲ ἄλλη χριστιανικὴ ὁμολογία; Ὅχι! ἡ προσπάθεια αὐτὴ γίνεται «ἄσχετα μὲ τίς προηγούμενες θρησκευτικὰς πεποιθήσεις καὶ σχέσεις» τῶν ἀνθρώπων (Σκοπιὰ 1948, σελ. 108).

Ἡ χιλιαστικὴ ὁργάνωσι ὑποχρεώνει τὸν κάθε χιλιαστή νὰ ἀσκῇ συγκεκριμένο ἔργο: νὰ πηγαίνει ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι μὲ σκοπὸ τὴν προσπάθεια διεισδύσεως στὴ θρησκευτικὴ συνείδησι τῶν ἀνθρώπων, προκειμένου νὰ ἀλλοιώσῃ τὸ περιεχόμενό τῆς, νὰ τοὺς μεταβάλῃ δηλαδὴ σὲ ὁπαδοὺς τῆς «Σκοπιᾶς». Μήπως ἀπευθύνεται σὲ πρῶτα πού δὲν ἀνήκουν στὴν ὁρθόδοξο Ἐκκλησίαν ἢ σὲ ἄλλη χριστιανικὴ ὁμολογία; Ὅχι! ἡ προσπάθεια αὐτὴ γίνεται «ἄσχετα μὲ τίς προηγούμενες θρησκευτικὰς πεποιθήσεις καὶ σχέσεις» τῶν ἀνθρώπων (Σκοπιὰ 1948, σελ. 108).

Μήπως ἡ «ὕπηρεσία» αὐτὴ δὲν εἶναι οὐσιαστικὸ γνῶρισμα τῶν χιλιαστῶν; μήπως δηλαδὴ ὁ προσηλυτισμός δὲν εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο στὴ ζωὴ τῶν ὁπαδῶν τῆς «Σκοπιᾶς» καὶ ἔτσι μπορεῖ κάποιος νὰ εἶναι χιλιαστὴς καὶ χωρὶς αὐτὸ τὸ ἔργο; Ἐπὶ παραδείγματι ἐκείνοι πού ὑπέβαλαν τὴν αἴτησι γιὰ ἱδρύσι ἐπισήμου εὐκτήριου οἴκου στὸ κέντρο τῶν Ἀθηνῶν; «Ἀποδείξτε μου ὅτι τὰ ὀρίσματα αὐτὰ πρόσωπα ἀσκοῦν προσηλυτισμό!» Ζήτησε ἐ-

Συνέχεια στὴ σελ. 159

Η ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ,

ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

2

Παρά τὴν φαινομενικὴ εἰδικὴ θεώρηση τοῦ θέματος, εἶναι γεγονός ἀδιεμφισβήτητο ὅτι ἡ παρουσία τῆς Ὁρθοδόξιας στὴν ἐθνικὴ μας παράδοση διαμορφώνει τὸν πνευματικὸ χαρακτήρα της καὶ παγιώνει στερεότυπα τὴν οὐσία του. Αὐτὸ συνέβη στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, ὅταν ἡ «Πονεμένη Ρωμοσύνη» (βλ. Κόνογλου: Ἔργα, γ' τόμος, Ἡ Πονεμένη Ρωμοσύνη, ἔκδ. «Ἀστέρως» Ἀλ. καὶ Ε. Παπαδημητρίου), μὲ δάση τὴν παράδοση αὐτὴ πέτυχε τὴν οικονομικὴ, πολιτιστικὴ καὶ γενικὰ οικονομικὴ τῆς ἄνοδο, ποὺ δόγησε στὴν ἀποτίναξη τοῦ δάρδαρα ζυγοῦ (βλ. Ἀ. π. Ε. Βακαλόπουλος: Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, τόμος γ', Τουρκοκρατία 1453-1669, Οἱ ἀγῶνες γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν ἐλευθερία, Θεσσαλονίκη 1968 καὶ τόμος δ', Τουρκοκρατία 1669-1812, Ἡ οικονομικὴ ἄνοδος καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ Γένους, Θεσσαλονίκη 1973).

Ἀπὸ τὴ Βαυαροκρατία, ὥστόσο, καὶ μετὰ, μεταφυτεύθηκαν δυστυχῶς στὸν τόπο μας πλῆθος ἐκδηλώσεων, ποὺ δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τὴν παράδοση. Μερικὲς δέδοκα ἔγινε προσπάθεια νὰ προσαρμοσθοῦν στὴν ἐλληνικὴ πραγματικότητα καὶ ἔτσι δημιουργήθηκαν κάμποσα νόθα εἶδη. (Πάντως καὶ στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας δὲν ἔλειψαν οἱ ξενικὲς ἐπιρροές, ὅπως καὶ κατὰ τὴ Βενετοκρατία, στὴν Κρήτη καὶ τὰ Ἐπτάνησα. Γιὰ τὴν τέχνη, π.χ., μπορεῖ κανεὶς νὰ δῇ τὸ κλασσικὸ ἔργο τοῦ ἀείμνηστου Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀνδρέα Ξυγούπουλου: Σχεδιάγραμμα Ἱστορίας τῆς Θρησκευτικῆς Ζωγραφικῆς μετὰ τὴν ἄλωση, Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀριθ. 40, Ἀθήναι 1957. Τὸ θέμα θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ξεχωριστὰ στὴ συνέχεια).

Παρ' ὅλ' αὐτά, ἡ παράδοσή μας δὲν καταλύθηκε. Καὶ δὲν καταλύθηκε γιατί εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ἱστορικὴ μοῖρα τοῦ τόπου καὶ τοῦ λαοῦ μας καὶ ζυωμένη μὲ τοὺς ἀγῶνες του. Δὲ φορᾶμε πιά φουστάνελλα στὶς πόλεις, ὅμως οἱ Κρητικοὶ σὲ πολλὰς περιοχὰς τοῦ νησιοῦ τους δὲν ἀποχωρίζονται τὴ θράκα καὶ τὰ στιβάκια τους καὶ στὴ Μακεδονία, τὴ Θράκη, τὴν Ἠπειρὸ καὶ τὴ Ρούμελη θὰ δοῦμε ἀκόμη νὰ φοροῦν τὶς τοπικὰς φορεσιὰς τους, γυναῖκες καὶ ἄνδρες. Μπορεῖ ἡ δισημεχινὴ τυποποίηση, νὰ πλημμύρισε τὴν ἀγορὰ μὲ εἶδη ποὺ οὔτε χάρη ἔχουν οὔτε δείχνουν τὸ μεράκι τῆς δημιουρ-

γίας, ἀλλὰ ὁ λαϊκὸς ξυλογλύπτης στὸ Πήλιο ἢ στὸ Ἅγιον Ὄρος θὰ πιάσῃ τὴ σγόρπη, γιὰ νὰ σκαλίσῃ στὸ ξύλο πουλιὰ καὶ σταφύλια, ἀετοὺς καὶ κληματοφύλλα. Ἡ θράκα κρατᾷ πάντα ἀναμμένη. Καὶ ἡ κεντίστρα θὰ στολίσῃ μὲ καράδια καὶ γοργόνες τὶς μαξιλαροθήκες καὶ τὰ τραπεζομάντηλά της. Κι ἡ ὑφάντρα θὰ πιάσῃ τὸν ἀργαλεῖο, ὁ ἀγγειοπλάστης θ' ἀποτυπώσῃ στὸ κεραμικὸ τὸν δικέφαλο ἀετὸ, ὁ χαλκουργὸς στὸ ἀσπρῖ, ὁ κάθε λαϊκὸς τεχνίτης θὰ διασφαλίσῃ τὰ ἐθνικὰ σύμβολα στὸ ὕλικο ποὺ θὰ γίνῃ στὰ χέρια τοῦ ἔργο καλαισθησίας, ἐκφράσῃ ψυχικὴ, τέχνη ἀναμφισβήτητη. Τὸ γλέντι τῶν Ρωμῶν θὰ στηθῇ μὲ τὸν ἐλληνικὸ χορὸ καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Κι ἐκεῖνοι ποὺ πιθηκίζουν μὲ τοὺς ξένους ρυθμούς, θ' ἀποζητήσουν τὴ λεδεντιά καὶ τὴν ὁμορφιά τους. Ὁ Καραγκιοζοπαίχτης θὰ ἀραδιάσῃ τὸ μαγικὸ κόσμο τοῦ θεάτρου σκιῶν μὲ πρωταγωνιστὰς τοὺς ἥρωες τοῦ '21 πίσω ἀπὸ τὸν μπερντέ του, ὁ ἀγιογράφος θὰ ἱστορήσῃ τὸν ναὸ ἢ τὴν εἰκόνα μὲ τὸν πατροπαράδοτο βυζαντινὸ τρόπο. Μὲ τὸν ἴδιο παραδοσιακὸ τρόπο θὰ κτίσῃ ὁ ἀγρότης τὸ σπίτι του.

Μόνο στὶς μεγαλοπόλεις γεμίσαμε πολυκατοικίες χωρὶς ἐλληνικὴ γραμμὴ. Ἐνὲς κατασκευές, τοιμῆντο καὶ σιδερικὸ. Σὲ σημεῖο ποὺ μερικὲς περιοχὰς τῆς Ἀθήνας καὶ μάλιστα κεντρικώτατοι δρόμοι νὰ θυμίζουν Φραγκοῦρη. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι τὸ μόνον χάλι μας. Δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ ρίξῃ μιὰ ματιὰ στὶς ἐπιγραφὰς τῶν καταστημάτων, γιὰ νὰ νομίσῃ πὼς θρίσκειται ὄχι στὴν ἐλληνικὴ πρωτεύουσα, ἀλλὰ σὲ κάποια πόλη τῆς Δύσεως. Τὸ ψιλικαντζίδικο τῆς γειτονιάς ἔχει γίγει «Μπουτικ Λίλι»! Γιατὶ ἡ Βαγγελιώ δὲν ἀνέχεταί πιά νὰ τὴ λένε μὲ τὸ ἐλληνικὸ, τὸ θαφτιστικὸ ὄνομά της, ἔγινε Λίλη, Λίλιαν, Λιλίτα καὶ δὲν συμμαζεύεται. Ὅπως ἡ Εὐγενία ἔγινε Τζένη, ἡ Βασιλικὴ Μπίλη, ἡ Ἐλισάβετ Ντέτη καὶ παρόμοια εὐτράπελα... Πρόδος, ἐξευρωπαϊσμὸς, ἀνώτερα πράγματα. Μπουάτ, Ντισκοτέκ, ἤγουν Δισκοθήκη, Ἑστιάτορια ἄλ' ἀμερικὰν μὲ πλαστικὰ πηρουνάκια, χάρτινα ποτηράκια καὶ «χάμπουργκερ», «ντόνατς», ἤγουν ζυμάρια περιχυμένα μὲ σοκολάτα, καφὲς «ἐσπρέσσο», «καπουτσίνο», «φραπέ»... Ἐτσι μῆπαμε «μὲ τὰ τσαρούχια μας» στὴν Κοινὴ Ἀγορά. Ἄς εἶναι.

Τώρα θὰ βρεθῇ κάποιος νὰ μᾶς πῇ, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἐξωτερικὰ στοιχεῖα, σημασία ἔχει ἡ θαυότερη, ἡ ἐσωτε-

Συνέχεια στὴ σελ. 159

Τὴν παρακαταθήκην φύλαξον

Τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ρ. Ἀθανασιάδου

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καθώρισε τὸ ἐφετεινὸν ἔτος 1981 ὡς «ἔτος τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», διότι ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου ταύτης ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 381, ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, μέχρι σήμερον συνεπληρώθησαν 1600 ἔτη. Διὰ τοῦτο δικαίως ἐφορτάζεται τὸ πνευματικὸν αὐτὸ γεγονός παρὰ πάντων τῶν Ὁρθοδόξων, διότι, ὡς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 2291/4.5. 1981 ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «ὁ θεσμὸς τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πρῶτοντον τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος, λειτουργεῖ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος καὶ συνιστᾷ τὸ θεμέλιον τῆς Δογματικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς Κανονικῆς τάξεως εἰς Αὐτήν. Εἶναι δὲ ἡ μόνη αὐθεντία, ἡ ὁποία δύναται νὰ ταχθῇ κατὰ τῶν ποικιλιώνων αἱρέσεων καὶ σχισμάτων, τὰ ὁποῖα ἠπέλυσαν σοβαρῶς τὴν ἐνότητα τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας». Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ κύριος σκοπὸς τῆς συγκλήσεως τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸν ὁποῖον ὥρισαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες εἰς τὸν α' κανόνα αὐτῆς, δηλ. «μὴ ἀθετεῖσθαι τὴν πίστιν τῶν Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτώ, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνελθόντων, ἀλλὰ μένειν ἐκείνην κυρίαν καὶ ἀναθεματισθῆναι πᾶσαν αἵρεσιν...»¹.

Αὐτὴν τὴν πίστιν, τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸν πολῦτιμον αὐτὸν θησαυρὸν, συνιστᾷ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον νὰ διαφυλάττῃ ὡς παρακαταθήκην καὶ νὰ ἀποφεύγῃ «τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως»², διότι, ὡς λέγει καὶ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, «ὅταν πίσις μὴ ᾗ, γνώσις οὐκ ἔστιν» ὅταν ἐκ τῶν οἰκείων λογισμῶν τίκτεται τι, γνώσις οὐκ ἔστιν»³.

Α'.

Διὰ τὴν διαφύλαξιν ὁμῶς τῆς παρακαταθήκης αὐτῆς ἠγωνίσθησαν καὶ οἱ θεοσεβεῖς Πατέρες τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου κυρίως ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς Ἀρειανικῆς αἱρέσεως, ὑπολείμματα τῆς ὁποίας ὑπῆρχον ἀκόμη. Διὰ τοῦτο, οἱ Πατέρες οὗτοι, ἀνεγνώρισαν καὶ ἐκύρωσαν ὄχι μόνον τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθ' ἣν ὁ Υἱὸς δὲν εἶναι κτίσμα, ἀλλὰ αἰδίως ὑπάρχει εἰς τοὺς κόλ-

πους τοῦ πατρὸς, «φῶς ἐκ φωτός, Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθεὶς, οὐ ποιηθεὶς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων». Τοῦτο ἀκριβῶς λέγει καὶ διακηρύσσει καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης «καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν Αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας»⁴. Ἦτο δὲ πολὺ ἐπικίνδυνος ἡ Ἀρειανικὴ αἵρεσις, διότι, ὡς παρετήρησεν ὁ Α. Harnack⁵, «ἐὰν ἡ ἀρειανικὴ διδασκαλία ἐπεκράτει ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἤθελε πιθανώτατα καταστρέψει παντελῶς τὸν χριστιανισμόν, μεταβάλλουσα αὐτὸν εἰς κοσμολογίαν καὶ ἠθικὴν καὶ ἐκμηδενίσει τὴν θρησκείαν ἐν τῇ θρησκείᾳ».

Ἐπίσης ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀντιμετώπισε καὶ τοὺς πνευματομάχους, οἱ ὁποῖοι ἐδέχοντο ὅτι καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι κτίσμα ἢ κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον «τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κτίσμα πάλιν κτισμάτων φασιν εἶναι»⁶. Διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος αὕτη διειτύπωσε τὸ ὄγδοον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁρίζει πίστιν «καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον... καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλήσαν διὰ τῶν Προφητῶν». Ἀλλωστε καὶ ὁ Κύριος, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, «ἐπηγγέλατο καὶ ἀπέστειλε τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸ μένον μετὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ὁδηγοῦν αὐτὴν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν»⁷.

Β'.

Ἦδη ἡ παρακαταθήκη τῆς πίστεως, ἡ ἀποκαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διαδοθεῖσα διὰ τῶν Ἀποστόλων, διαφυλαχθεῖσα δὲ ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, παρέστη ἀνάγκη νὰ διατυπωθῇ εἰς δόγματα, ἀφ' ἧς στιγμῆς αἱ δοξασαί τῶν αἱρετικῶν προσέβαλον τὴν Θεότητα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τὴν θείαν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ διατύπωσις δὲ αὕτη τῶν δογμάτων ἐγένετο διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ὄργανον ἐκφράσεως τοῦ ἀλαθιῆτου αὐτῆς, καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἀντιπροσωπεύεται τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν Ἐπισκόπων του, οἱ ὁποῖοι δογματίζουν «τῇ ἐπενεργείᾳ καὶ ἐπινοίᾳ καὶ ἐπιστάσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»⁸.

1. Ἰωάν. Ν. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀθήναι 1952, τόμος 1ος, σελ. 135.

2. Α' Τιμόθ. 6, 20.

3. Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τῆς Κ. Διαθήκης, τόμος 2ος, σελ. 390.

4. Ἰωάν. 1, 14.

5. Ἰωάν. Ν. Καρμίρη, Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 121.

6. Ὁρθόδοξος Τύπος, ἀριθ. φύλ. 455) 1981, σελ. 3.

7. Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ, σελ. 265.

8. Ἰωάν. Ν. Καρμίρη, Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, Θ.Η.Ε., σελ. 688.

Αἱ Οἰκουμενικαί, λοιπόν, Σύνοδοι ἀποφαίνονται μετὰ θείου κύρους ἐπὶ θεμάτων πίστεως ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι. Τοῦτο ἐκφράζουν καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες διὰ τοῦ ἀποστολικοῦ: «ἔδοξε τῷ πνεύματι τῷ Ἀγίῳ καὶ ἡμῖν»⁹. Διὰ τοῦτο τὰ δόγματα εἶναι ἀναγκαῖα. Αὐτὰ δεικνύουν τὴν ὀρθὴν πορείαν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν αἰωνίαν Ἀλήθειαν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, διότι Αὐτὸς εἶναι «ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ»¹⁰.

Ἡ ἀποψὶς ἀνθρώπων τινῶν, ὅτι τὰ δόγματα εἶναι θεωρητικὰ καὶ ἀκατανόητοι ἀλήθειαι καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἡθικὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἐσφαλμένη. Διότι ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν μορφωθῆ κατὰ Χριστὸν πρέπει νὰ συνδεθῇ μετ' Αὐτοῦ καὶ τὴν Ἀλήθειάν Του. Καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν δογμάτων οὐδὲν ἄλλο κάνει παρὰ νὰ συνδέῃ τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, διότι τὸ δόγμα ἐκφράζει τὸ ἥθος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξ ἀφορμῆς δὲ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς λέγει: «Καὶ παρὰ μὲν τοῦ Πνεύματος ἡμῶν ἡ ἀναγέννησις· παρὰ δὲ τῆς ἀναγεννήσεως, ἡ ἀνάπλασις· παρὰ δὲ τῆς ἀναπλάσεως ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἀξίας τοῦ ἀναπλάσαντος»¹¹.

Γ'.

Τὴν ὀρθὴν δὲ πίστιν, τὴν παρακαταθήκην τῆς αἰωνίου Ἀληθείας, τὴν ὁποῖαν διασφαλίζει τὸ δόγμα, ἀνέκαθεν προσβάλλουν οἱ αἵρετικοὶ μὲ τὰς κακοδοξίας των, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν διχονοίας καὶ διαιρέσεις εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τοῦτο διότι οἱ αἵρετικοὶ εἶναι δύσκολον νὰ διακριθῶν, διὰ τὴν προφυλαχθῶν οἱ πιστοὶ ἀπ' αὐτοῦς, διότι ἔρχονται «ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσθωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἄρπαγες»¹². Διὰ τοῦτο ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος πρὸς διάκρισιν των ἐξαρχήρισε, διὰ τοῦ θου κανόνος αὐτῆς, τοὺς αἵρετικούς ὡς ἑξῆς: «αἵρετικούς λέγομεν τοὺς τε πάλαι τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς τὴν πίστιν τὴν ὑγιᾶ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις»¹³.

Καὶ εἶναι γεγονός ὅτι οἱ αἵρετικοὶ προσποιῶνται ὅτι ὁμολογοῦν τὴν πίστιν τὴν ὑγιᾶ, εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως ὑποκρίνονται, διότι μοναδικὸς σκοπὸς των εἶναι ὅτι ἔρχονται ὡς «λύκοι βαρεῖς... τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν»¹⁴. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη πρᾶξις των προσβάλλει δύο βασικὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου: 1) τὴν ἐντολὴν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας¹⁵ καὶ 2) τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης¹⁶ πρὸς τὸν πλησίον,

πρὸς πάντα ἄνθρωπον. Καὶ τοῦτο διότι τοὺς αἵρετικούς διακρίνει ὁ φανατισμὸς καὶ ὁ φαρισαϊσμὸς καὶ ὁ Κύριος ἐλεεινολογῶν τὴν κατάστασιν των αὐτὴν λέγει: «Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλοτέρου ὑμῶν»¹⁷.

Δ'.

Τὸ ἔργον τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπῆρξε σπουδαῖον, διότι, διὰ τὴν διαφυλαχθῆ ἡ Ὁρθόδοξος πίστις ἀπὸ τὰς αἵρετικὰς διδασκαλίας, κατ' ἀρχὴν παρήλλαξε διὰ νέων προσθηκῶν τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, τὸ συνταχθὲν ἤδη ὑπὸ τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ συνεπλήρωσε διὰ πέντε ἄρθρων ἀκόμη καὶ ἀκολουθῶς ἐκύρωσε τοῦτο. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ προσθήκη τῆς φράσεως «οὐ τῆς Βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος», διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ χιλιαστοῦ Ἀπολλιναρίου¹⁸, ὁ ὁποῖος ἐπρόσβενεν ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ ἔχει τέλος μετὰ χίλια ἔτη.

Ἐπίσης, ἡ Σύνοδος αὕτη ἐκήρυξε τὴν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Θεότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ ἐν συνεχείᾳ συνέταξεν ἑπτὰ κανόνας, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται εἰς θέματα ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, καὶ ὥρισε τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως εἰς τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς συνέχεια τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς Συνόδου ἀρχίζει οὐσιαστικῶς καὶ ἡ ἐπικράτησις τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, τὴν ὁποῖαν αὕτη παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς «ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν»¹⁹.

Ἡ περίοδος, συνεπῶς, ὄχι μόνον τῆς Α' καὶ Β', ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπῆρξεν ἡ λαμπρὰ περίοδος τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτὴν τὴν περίοδον νοσταλγῶν ὁ ΡΚαθολικὸς Θεολόγος Ἰούλιος Τύτσιακ²⁰ (Tyciak) γράφει, εἰς τὸ βιβλίον του «Ἡ λειτουργία ὡς πηγὴ τῆς ἀνατολικῆς εὐσεβείας», διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὁρθοδοξία διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν σημαίνει νὰ εἶσαι ἓνα μὲ τοὺς ἁγίους πατέρας. Ἡ ἐποχὴ τῶν ἑπτὰ πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπῆρξεν ἡ ἐποχὴ τῆς ζωντανῆς πίστεως. Τότε ἔδρασαν οἱ θεοφώτιστοι Πατέρες, τότε καθωρίσθησαν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες. Τότε ἦνθισεν ἡ ἀληθινὴ εὐσέβεια εἰς τὴν ἐπίσημον Ἱερατικὴν ἀστηρότητα τοῦ λατρευτικοῦ βιώματος. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀτενίζει ὀπίσω εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Μεγάλων Πατέρων, εἰς τὴν λαμπρὰν περίοδον τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ ἀνατολικὸς καὶ δυτικὸς χριστιανισμὸς ἦσαν ἐνωμένοι, καὶ ἐξάγει ἀπὸ αὐτὸν τὸν θησαυρὸν ἀνεξαντλήτους δυνάμεις ζωῆς».

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διεφυλάχθη ἡ παρακαταθήκη τῆς Πίστεώς μας.

17. Ματθ. 23, 15.

18. Ἀγίου Νεκταρίου, Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 114.

19. Ἑβρ. 6, 19.

20. Νοσταλγία τῆς Ὁρθοδοξίας, Ἀθήναι 1956, σελ. 73.

9. Πράξ. 15, 28.

10. Ἰωάν. 14, 6.

11. Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματική, σελ. 220.

12. Ματθ. 7, 15.

13. Ἰωάν. Ν. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1952, τόμος Ια', σελ. 136.

14. Πράξ. 20, 29-30.

15. Ἰωάν. 17, 21-23.

16. Ἰωάν. 15, 17.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ἐθανάσιος ὁ ἐν Ἀθῶ.

ΣΤΙΣ 5 ΙΟΥΛΙΟΥ, ἡ Ἐκκλησία μᾶς θυμίζει τὴ θεμέλιο φυσιογνωμία τοῦ ἁγιορειτικοῦ Μοναχισμοῦ. Πρόκειται γιὰ τὸν Ὅσιο Ἐθανάσιο, τὸν ἰδρυτὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας καὶ πρῶτο συντονιστὴ τῆς ἀθωϊκῆς Πολιτείας. Ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον, χιζόντας τὴ Λαύρα, κατὰ τὴν ἀρχὴ τοῦ ΙΑ' αἰῶνα.

Ὁ Συναξαριστής, βασισμένος σὲ ἀρχαῖο «Βίον», τὸν ἐμφανίζει ἄνδρα πνευματέμφορο, ζηλωτὴ, βαθὺ μύστη τοῦ ἀνατολικοῦ ἀσκητικοῦ πνεύματος. Οἱ δεσμοὶ τοῦ μὲ τὸν κόσμον (ἦταν ἐπιστήθιος φίλος τοῦ κατόπιν αὐτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά) στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὸν ξεστοματίσουν ἀπὸ τὸ ἰδεῶδες τῆς ζωῆς του, τὴ μοναστικὴ σταδιοδρομία. Ἔτσι, μαζὶ μὲ τὴ δόξα ποὺ τοῦ ἀπένειμε ἡ θύραθεν Ἱστορία, ἔχει καὶ τὸ ἀθάνατο φέγγος τῆς πρὸ προχωρημένης ἀγιότητος.

Ἐνα ἄλλο ἄστρο.

ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΥΛΗΜΑ τῶν αἰώνων, ἀφοῦ ἡ ἀρχὴ ἔγινε μὲ τὸν Ὅσιο Ἐθανάσιο, πολλὰ ὀνόματα στόλισαν τὸν Ἀθῶ. Ἀσκητὲς μεγάλης ὀλκῆς, ἀκόμη καὶ μάρτυρες, ποὺ ἔχυσαν τὸ αἷμα τους γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία. Κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους (6' ἡμῖσις ΙΗ' - ἀρχὲς ΙΘ' αἰῶνα), ἔλαμψε ὁ Ὅσιος Νικόδημος (14 Ἰουλίου). Σκευὸς ἀρετῶν, ἀναδείχθηκε καὶ σὰν διδάσκαλος τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ὀγκῶδες καὶ ἀπαράμυλλο σὲ ποιότητα συγγραφικὸ τοῦ ἔργου εἶναι ἐντύπωμα τῶν χριστιανικῶν γενεῶν ἀπὸ τότε ποὺ πρωτοεκδόθηκε. Φωτίζει τὶς ψυχές, τὶς στηρίζει, τὶς οἰκοδομεῖ ἐν Χριστῷ. Δίκαια ἡ συνειδήση τοῦ χριστοπλάνου Πληρώματος τὸν κατατάσσει μετὰ τῶν νεωτέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Πολύτιμος συνεργός.

Ο ΑΚΥΛΑΣ, ποὺ τὸ ὄνομά του μνημονεύεται ἀπὸ τὸ Ἑορτολόγιον τὴν ἴδια μέρα, ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ ξεχωριστοὺς συνεργοὺς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Μαζὶ μὲ τὴν ἐπίσης ζηλωτὴ σύζυγό του Πρίσκιλλα, ποὺ δὲν ἦταν Ἰουδαία ὅπως ὁ ἄνδρας της, ἀλλὰ Ρωμαία, πρόσφεραν πολὺτιμη διακονία στὸ ἔργο τοῦ Παύλου.

Οἱ «Πράξεις» μᾶς δίνουν ἀρκετὲς πληροφορίες γιὰ τὸ ζηλευτὸ αὐτὸ ζεῦγος, σημειώνοντας ὅτι ὁ Ἀκύλας καταγόταν ἀπὸ τὸν Πόντο.

Ὅπως βλέπουμε καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι, ὅσο μεγάλο ἀνάστημα τῆς Θείας Χάρης καὶ ἂν εἶναι κα-

ρεῖς, τὸ ἔργο του ἔχει ἀνάγκη μιᾶς συμπλήρωσης, ποὺ τὴν προσφέρουν ἄλλα, μικρότερα ἀναστήματα. Ἀς μὴ τὸ λησμονοῦν οἱ ἐνοριακοὶ μας ποιμένες. Ἀς διαλέγουν μὲ προσοχὴ συνεργοὺς στὸν κόπο τους καὶ ἄς τοὺς χρησιμοποιοῦν μὲ στοργὴ ὅπως ἐκεῖνη ποὺ χωρὶς ἀμφιβολία θὰ ἔτρεφε ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν πρὸς τὸν Ἀκύλα καὶ τὴν Πρίσκιλλα.

«Δεδεμένοι τῷ πνεύματι».

Ο Ι. ΚΛΗΡΟΣ, κατὰ τὶς ἡμέρες μας, πλήττεται ἀπὸ τὸν Ἀντικείμενο σφόδρα. Τὸ πονηρὸ Πνεῦμα ἐγείρει ἐναντίον τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας κάθε καταφρόνα. Ἡ ὑπαρξὴ τους κλυδωνίζεται. Ἀλλὰ ἔχουν τὴν πεποίθησι ὅτι δὲν θ' ἀνατραπῇ. Γιατί, μὲ τὴν πίστη, εἶναι —γιὰ νὰ τὸ ποῦμε στὴν παύλεια γλώσσα— «δεδεμένοι τῷ πνεύματι» (Πράξ. κ' 22). Ἀμειτακίνητοι ἀπὸ τὸ ὑπέρογο χρέος πρὸς τὸν Θεὸ Ἐργοδοτὴ τους, δὲν παρεκκλίνουν. Ἡ πρόδοσή τους δὲ αὐτῇ, καρπὸς ἀέναης ἐλευθερίας ἐκλογῆς, εἶναι συνάμα καὶ μιὰ ἐγγύησι. Ἐνωμένοι μὲ τὸν Κύριον, εἶναι ἀήττητοι σὲς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ. Διότι «μεί-
ζων ὁ ἐν ἡμῖν» (Α' Ἰω. δ' 4).

Μέσα σὲ καθαρὸ φῶς.

Η 22α ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ στολίζεται ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς, ποὺ ἐπιλεγόταν εἰσι λόγῳ τῆς καταγωγῆς της ἀπὸ τὴ Μαγδαλά, πόλιν γνησίμην πλάϊ στὴ λίμνη Γεννησαρέτι.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τιμᾷ αὐτὴ τὴν ξεχωριστὴ μαθήτρια τοῦ Κυρίου καὶ κορυφαία τοῦ χοροῦ τῶν Μυροφόρων Γυναικῶν μέσα στὸ καθαρὸ φῶς ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ βιβλικὸ κείμενο καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαία λειτουργικὴ παράδοσι. Χωρὶς δηλαδὴ τὴ σκιά ποὺ περιέβαλε αὐτὸ τὸ ὄνομα στὴ χριστιανικὴ Δύση (πρόκειται γιὰ τὴ φαντασιοπληξία, ἡ ὁποία τανίζει τὴν Ἀγία μὲ τὴν ἀμαρτωλὴ γυναῖκα, ποὺ ἄλειψε μὲ μύρα, στὸ σπίτι Σίμωνα τοῦ Φαρισαίου, τὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ).

Καὶ οἱ τέσσαρις Εὐαγγελιστὲς μνημονεύουν τὴ Μαρία, παρέχοντάς μας ἀρκετὰ στοιχεῖα γιὰ νὰ σχηματίσουμε εἰκόνα τοῦ παραλλήλου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους δίον της, τοῦ ὁποίου ἐνδοξο ἀποκορύφωμα εἶναι ἡ θεωρία μετὰ τὴν Ἀνάστασι καὶ ἡ ἐπιτολὴ ποὺ πῆρε ν' ἀναγγεῖλῃ αὐτὸ τὸ χαρὸν γεγονός σιὺς Μαθητὲς (Ἰω. κ' 17-18, Μάρκ. ιστ' 10, Ματθ. κη' 8, 10).

Ἡ Ἀγία ἀποκαλεῖται, γιὰ τὸ μετέπειτα πλοῦσιον ἔργο της στὴν Ἐκκλησία, Ἰσαπόστολος.

πίσημο πρόσωπο από εκείνους που άντέδρασαν στο χιλιαστικό θράσος: στην ψευδή δηλαδή δήλωση των χιλιαστών πως τάχα δεν ασκούν προσηλυτισμό, αποσκοπούντες στην εξαπάτηση των 'Αρχών, προκειμένου να τους δοθής ή άδεια ιδρύσεως ευκτηρίου οίκου.

Την απόδειξη: δεν χρειάζεται να την φέρουμε έμεις: την δίδει επίσημα ή ήγεςία του Μπρουκλιν. Υπογραμμίζει ότι ο προσηλυτισμός είναι ο «ιδιός μας τρόπος λατρείας του Θεού» και πως αυτό δεν μπορεί να το προσβάλει, να το άρνηθής ή να το άμφισβήτησης κανένας. "Αν το προσηλυτιστικό αυτό έργο άπαγορευθή από το κράτος, οι χιλιαστές δεν θά ύπακούσουν, γιατί θά θεωρήσουν την άπαγόρευση: παράνομη, άφου καταργεί την «άγνή λατρεία» του Θεού: κανένας χιλιαστής δεν θά ύπακούση, κανείς δεν θά συμμορφωθή με τέτοια άπαγόρευση. (Σκοπιά 15.11.1980, σελ. 25) .

Μήπως εκείνοι που υπέβαλαν την αίτηση για ευκτήριο οίκο δεν «λατρεύουν τον 'Ιεχωβά» με τον τρόπο που υποδεικνύει ή «Σκοπιά»; Μήπως αυτοί διαφωνούν με την ήγεςία τους στον τρόπο της «άγνης λατρείας»; "Οχι: δέδωκα: κι αυτοί ύποχρεούνται να «λατρεύουν τον Θεό» με τον ίδιο τρόπο: ή ύπηρεσία τους «στον 'Ιεχωβά», δηλαδή ο προσηλυτισμός, «είναι ή λατρεία τους» (Σκοπιά 1954, σελ. 27) .

Και ο «ευκτήριος οίκος»; Είναι το «κέντρο της λατρείας του 'Ιεχωβά», δηλαδή άποτελεί το προσηλυτιστικό κέντρο των χιλιαστών. Βέβαια κανείς δεν θά παραχωρούσε άδεια στη «Σκοπιά» και στους ανθρώπους της στην 'Ελλάδα αν ζητούσαν να ιδρύσουν «προσηλυτιστικό κέντρο». Γι' αυτό άπόκρυψαν την άλήθεια και δήλωσαν: έμεις δεν ασκούμε προσηλυτισμό!

"Ολα αυτά άποδεικνύουν πως το άρμόδιο δικαστήριο, που κατά μία πληροφορία άποφάσισε να τους χορηγήσει άδεια να ιδρύσουν ευκτήριο οίκο, προτού ζητήσει άλλες άποδείξεις για το αν κάνουν ή όχι προσηλυτισμό, ώφειλε να εξετάσει τον «ιδιόν τους τρόπον λατρείας του Θεού ή λειτουργίας», κατά πόσο δηλαδή ο τρόπος αυτός είναι διάφορος από εκείνον που διακηρύττει επίσημα ή εταιρία «Σκοπιά» (στο διδλίο «Μάρτυρες του 'Ιεχωβά στο θείο σκοπό», σελ. 177) . Τότε θά κατανοούσε γιατί το έλληνικό Σύνταγμα δεν επιτρέπει την ίδρυση «ευκτηρίου οίκου» για έλευθέρη χιλιαστική «λατρεία και λειτουργία».

ρική ούσία. Άλλά πως είναι δυνατό να χωρισθής ή ούσία από τη μορφή; (Βλ. 'Ι. Μ. Χ α τ ζ η φ ω τ η: Κόντογλου όπ. παρ., σελ. 291. Γράφει ο Φ. Κ.: «Ούσία και μορφή είναι ένα»). Και στο θέμα της μορφής χρειάζεται διάκριση. Δέ λέμε να μην άξιοποιήσουμε την πρόοδο της τεχνολογίας και της επιστήμης, ούτε να φοράμε τσαρούχια, αλλά να μη χάσουμε τον έλληνικό έαυτό μας. Την απλότητα και λιτότητα, την προσωπικότητα, τις ώραιες παραδόσεις μας που άντέχουν στο χρόνο. Να σταθμίζουμε τα πράγματα κατά περίπτωση, να μη συγχέουμε την τεχνική πρόοδο με την έλληνική ιδιουσυστασία. Κάτι που ταιριάζει στη μία περίπτωση, μπορεί να μη θρίσκη σωστή έφαρμογή στην άλλη. 'Η παράδοσή μας ασφαλώς δεν περιορίζεται στο «φορκλόρ», είναι ο «έλληνικός τρόπος» μας, ή «έλληνική μας γραμμή». (Βλ. Περικλή Γιαννόπουλου: 'Η έλληνική γραμμή και το έλληνικό χρώμα, «Γαλαξίας», 'Αθήνα 1961) .

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σε όσα μελετήματα ήδη μνημονεύθηκαν, ως προστεθούν μερικά ακόμη, που ενδιαφέρουν άμεσα το κεφάλαιο αυτό (έννοιες της παραδόσεως) :

Κ ί τ σ ο υ Α. Μ α κ ρ ή: 'Ελληνική Παράδοση και Σύγχρονη Χειροτεχνία, έκδ. EOMMEX, 'Αθήνα 1981.

Σ π ύ ρ ο υ Π λ α σ κ ο β ί τ η: «'Η νεοελληνική παράδοση και ο πεζός λόγος», περ. 'Η Αέξη, τεύχος 3, Μάρτιος - Απρίλιος 1981, σσ. 180 - 186 και τεύχος 4, Μάιος 1981, σσ. 295 - 299.

Π α ν α γ ι ώ τ ο υ Κ ω ν. Β λ ά χ ο υ: Παράδοσις και Πρόδος εις την Παιδείαν, 'Αθήνα 1979.

2. Θεολογικά Μελέται. 2. Π α ρ ά δ ο σ ι ς - 'Α ν α ν έ ω σ ι ς. «Σύναξις 'Ορθόδοξων Θεολόγων», 'Ιερά Μονή Πεντέλης, 17 - 21 Αύγούστου, Εισηγήσεις. 'Αθήναι 1972, έκδοσις 'Ιερών Μονών Πεντέλης.

Συναγωγή κειμένων για την 'Ελληνική Παράδοση έδωσαν το περιοδικό «Εϋθύνη» και ο ΟΕΔΒ στα πλαίσια του «'Ετους 'Ελληνικής Παραδόσεως» (1979) . Βλ. και τον τόμο που αφιέρωσαν στο θέμα ή 'Ε λ. Γ α ρ ί δ η - Τ ά σ ο ς Β ο υ ρ ν ά ς, έκδ. Τολίδη. Για τις έννοιες της παραδόσεως διέλαθε στον «'Απόστολο Βαρνάβα» (1980), της 'Ι. 'Αρχιεπισκοπής Κύπρου ο Δ ρ 'Α ν δ ρ έ α ς Μ η τ σ ί δ η ς.

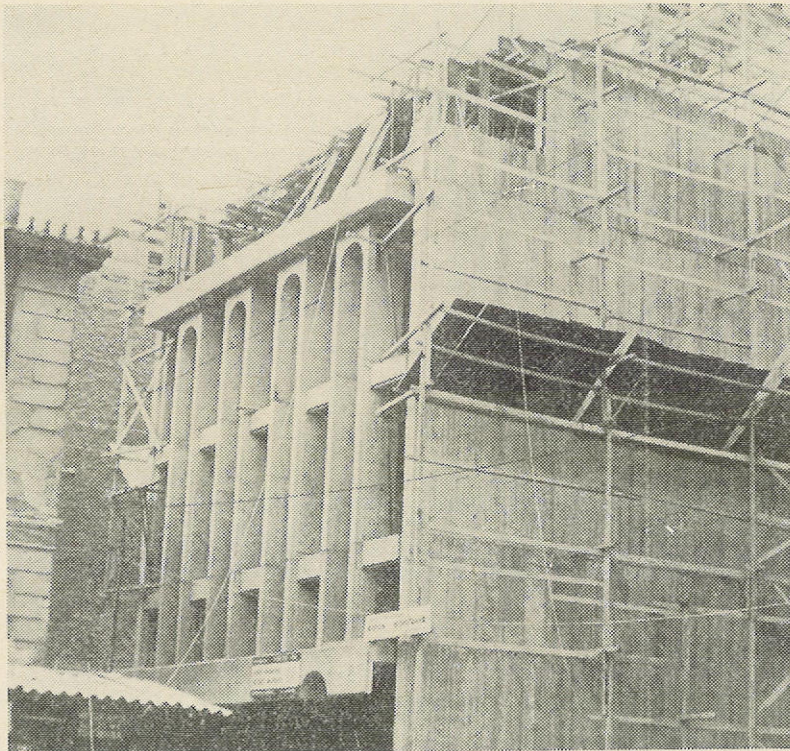
(Συνεχίζεται.)

Ειδήσεις που ενδιαφέρουν τους Έφημερίους

ΜΙΑ ΤΙΜΙΑ ΟΜΟΛΟΓΙΑ

Ένας από τους πλέον πιστούς στη μοναχική τους κλήση Κληρικούς της Ρώμης, ο Καρδινάλιος Πελλεγρίνο, πρώην Αρχιεπίσκοπος Βολωνίας και διάσημος συγγραφέας πνευματικών και ασκητικών μελετημάτων, ρητά υποστήριξε τη χειροτονία εγγάμων ανδρών στον Ίερο Κλήρο, όπως πράττει χωρίς διακοπή, από τα αποστολικά χρόνια, ή Όρθόδοξος Έκκλησία μας. «Βρισκόμαστε μπροστά στο δίλημμα: ή να διατηρήσουμε με κάθε θυσία το νόμο της άγαμίας σ' όλη του την αυστηρότητα και να απαρνηθούμε τις ανάγκες του ευαγγελισμού ή να εξυπηρετήσουμε τις ανάγκες του ευαγγελισμού τροποποιώντας τον έκκλησιαστικό νόμο». Αυτή ή τίμια όμολογία ενός άσκητη Έπισκόπου της Δύσεως είναι μια ακόμη απόδειξη της σοφίας της κατ' Ανατολές Έκκλησίας, που απορτίζει το Έφημεριακό Σώμα του Ίεροϋ Κλήρου κυρίως από έγγαμους άνδρες. Βέβαια ο γάμος των Κληρικών δεν αποτελεί πανάκεια των ήθικων προβλημάτων και απόλυτη εγγύηση της άρετης. Είναι ένας ιερός δεσμός που και στους Κληρικούς χρειάζεται πολλή πίστη και πνευματική ζωή για να κρατηθή στην ακηλίδωτη ιερότητά του. Ο Έγγαμος Ίερέας έχει μια εξαιρετικά λεπτή αποστολή. Πολλοί έγγαμοι αγίασαν έπωμισθέντες το σταυρό της Ίερωσύνης και της οικογένειας. Άλλά και πολλοί χάθηκαν, γιατί δεν κράτησαν τίμια το θάρος του Ίερωμένου και το θάρος του καλού «προϊσταμένου του ίδιου οίκου», παρασυρμένοι στη δίνη των υλιστικών μεριμνών.

(«ΕΚΚΛ. ΑΛΗΘΕΙΑ», 1.7.81)

Με ταχύτατο ρυθμό συνεχίζονται οι εργασίες ανέγερσας του Κέντρου Βιβλίου και Έπικοινωνίας της Αποστολικής Διακονίας στο κέντρο της Αθήνας. Το έργο θεμελίωσε την 22α Φεβρουαρίου 1981 ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών κ. Σεραφείμ. (Φωτογρ. Ν. Μαγγίνα)

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΥΣ

ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

Ο βουλευτής Αχαΐας κ. Β. Μπεκίρης μ' ερώτησή του στη Βουλή ζητά να πληροφορηθώ από τους υπουργούς Παιδείας και Οικονομικών γιατί δεν εξελίσσονται βαθμολογικά οι ιερείς πτυχιούχοι των Άνωτέρων Έκκλησιαστικών Φροντιστηρίων. Οι παραπάνω πτυχιούχοι ιερείς, 700 συνολικά, βάσει της κείμενης νομοθεσίας ανήκουν στη Β' μισθολογική κατηγορία κι εξελίσσονται μέχρι τον 4ο βαθμό.

Ο κ. Μπεκίρης ζητά με νομοθετική ρύθμιση, οι 700 αυτοί πτυχιούχοι ιερείς, όπως κι όλοι οι δημόσιοι και οι υπάλληλοι Ν.Π.Δ.Δ. που έχουν πτυχίο, να εξελίσσονται μέχρι το 2ο βαθμό της μισθολογικής κλίμακας.

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑ

«Τα κυριότερα σημεία της πνευματικής ζωής της πρεσβυτέρας» ήταν το θέμα συνεδρίου της Ί. Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως, που συνήλθε στο είδυλλιακό περιβάλλον της γυναικείας Ί. Μονής Αγ. Γεωργίου Χορτιάτη.

Τη συνάντηση χαιρέτισε ο παρεπιδημών Σεβ. Μητροπολίτης Κερκύρας και Παξών κ. Πολύκαρπος, ενώ προς τις συνέδρους απήρθνε πατρικές συμβουλές και νοουθεσίες ο Σεβ. Ποιμενάρχης κ. Διονύσιος, κατά τη διάρκεια γεύματος. Ίδιαίτερα ο Σεβ. τόνισε τη σπουδαιότητα του έργου της πρεσβυτέρας ως συζύγου και βοηθού του ιερέα.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ

ΤΟΥ TAKE

— Λαφτσίδου Αφροδίτη, Πρεσβυτέρα, Γ)6, έτη υπηρεσίας 28, σύνταξη 6.000, εφάπαξ 306.728.

— Βλάχος Παναγιώτης, ιερέυς, Δ)7, έτη υπηρεσίας 31, σύνταξη 15.361, εφάπαξ 326.653.

— Τζώρτζη Καλλιόπη, Πρεσβυτέρα, Γ)6, έτη υπηρεσίας 35, σύνταξη 10.758, εφάπαξ 374.957.

— Παπακωνσταντίνου Κων., ιερέυς, Γ)6, έτη υπηρεσίας 35, σύνταξη 21.516, εφάπαξ 365.761.

— Σωφρονάς Ματθαίος, ιερέυς, Β)4, έτη υπηρεσίας 35, σύνταξη 21.048, εφάπαξ —.

— Γιώτης Κων)νος, ιερέυς, Γ)6, έτη υπηρεσίας 30, σύνταξη 15.061, εφάπαξ 318.605.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Η. ΛΕΚΚΟΣ